

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Sint-Maartensplein 11 (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017K268

November - december 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert, Bart Bot
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	3
1.1 Beschrijvend gedeelte	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Onderzoeksopdracht	6
1.2.1 Onderzoekskader	6
1.2.2 Juridische context	6
1.2.3 Randvoorwaarden	6
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	7
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	8
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	16
1.2.6.1 Methode	16
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	16
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	16
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	16
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	17
1.3 Assessmentrapport	18
1.3.1 Ruimtelijke situering	18
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	18
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	18
1.3.2.2 Geologie	20
1.3.2.2.1 Tertiair	20
1.3.2.2.2 Quartair	21
1.3.2.3 Bodem	22
1.3.2.3.1 Bodemtypes	22
1.3.2.3.2 Bodemerosie	23
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	24
1.3.2.5 Hydrografie	27
1.3.3 Gekende archeologische waarden	28
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	28
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	28
1.3.3.1.2 Historische kaarten	31
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	36
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	38
1.4 Onderzoeksvragen	38

1.5	Synthese	41
Deel 2:	Bibliografie.....	42
Deel 3:	Bijlagen.....	43

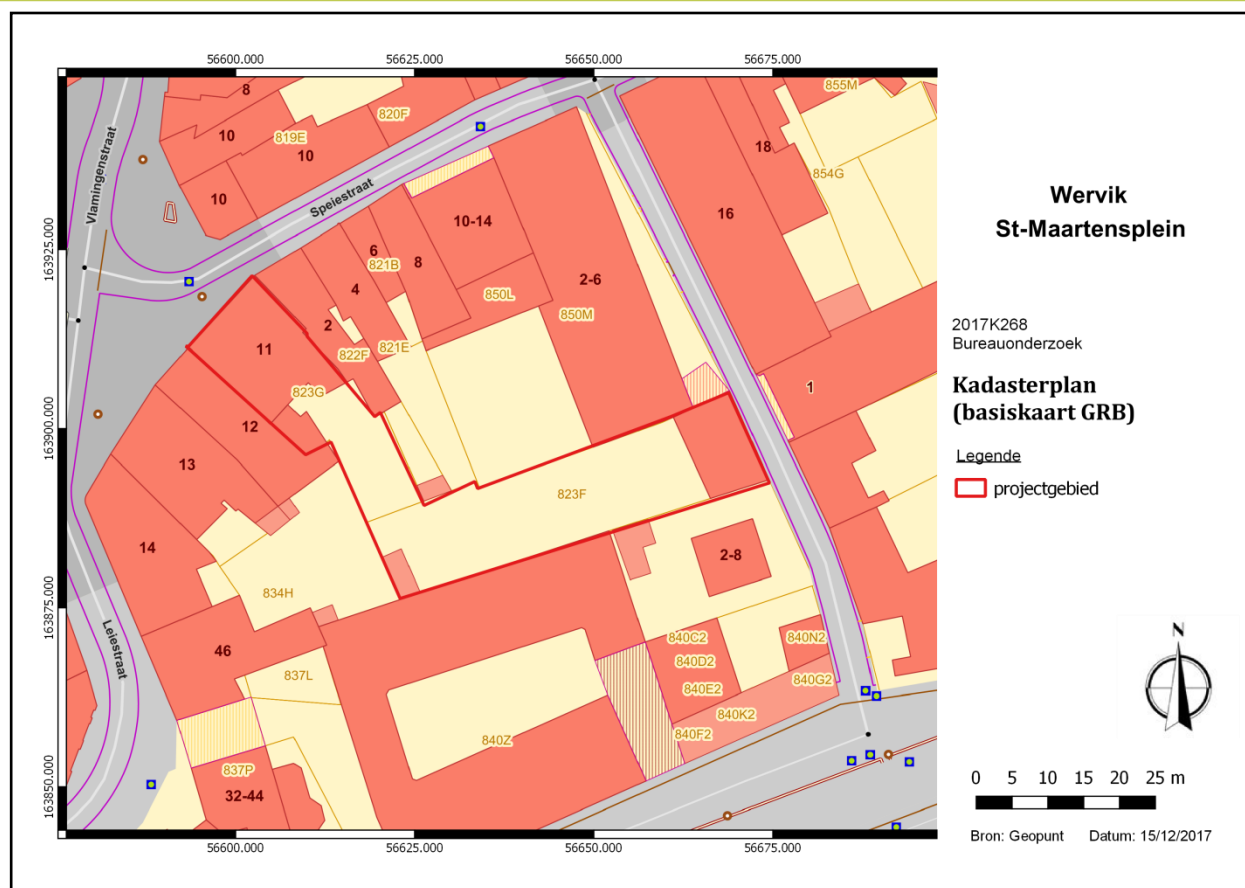
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

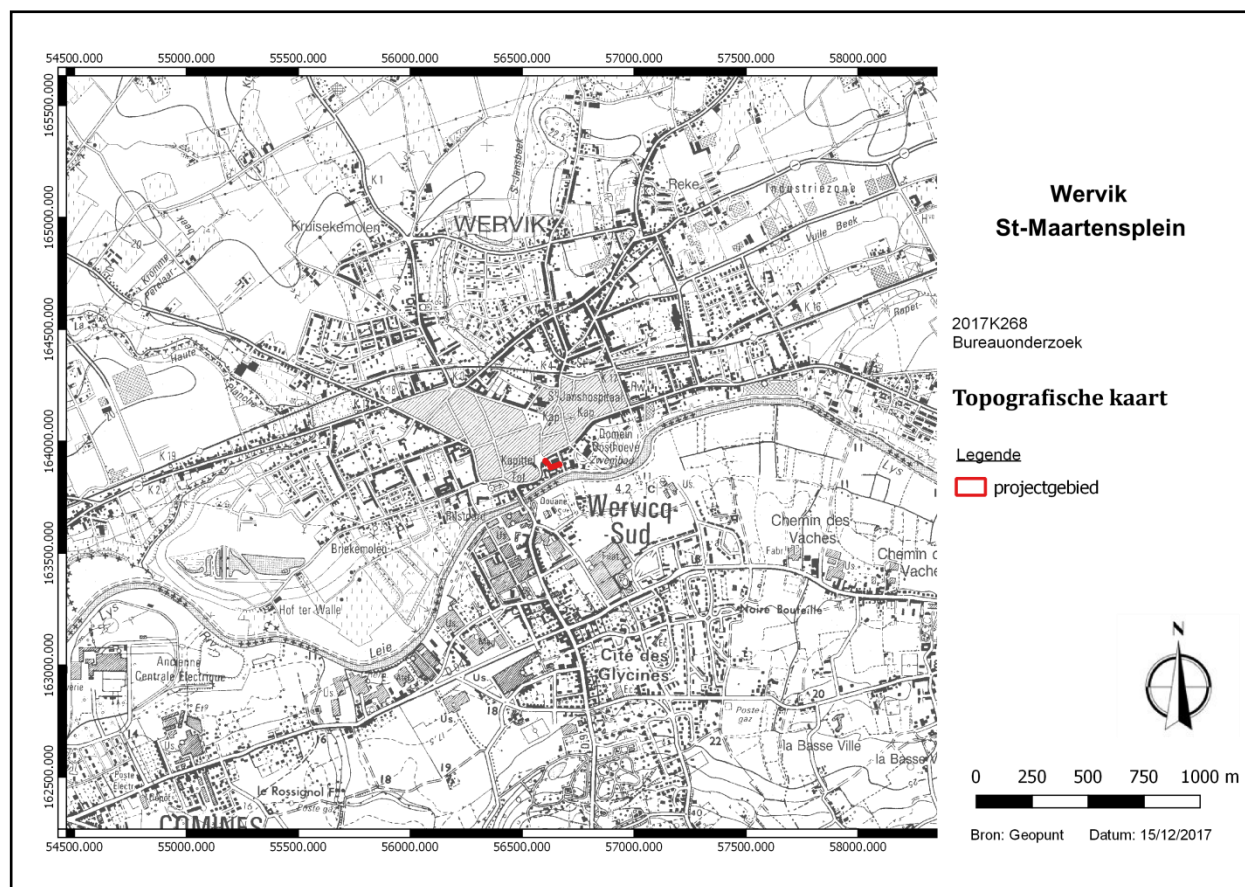
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

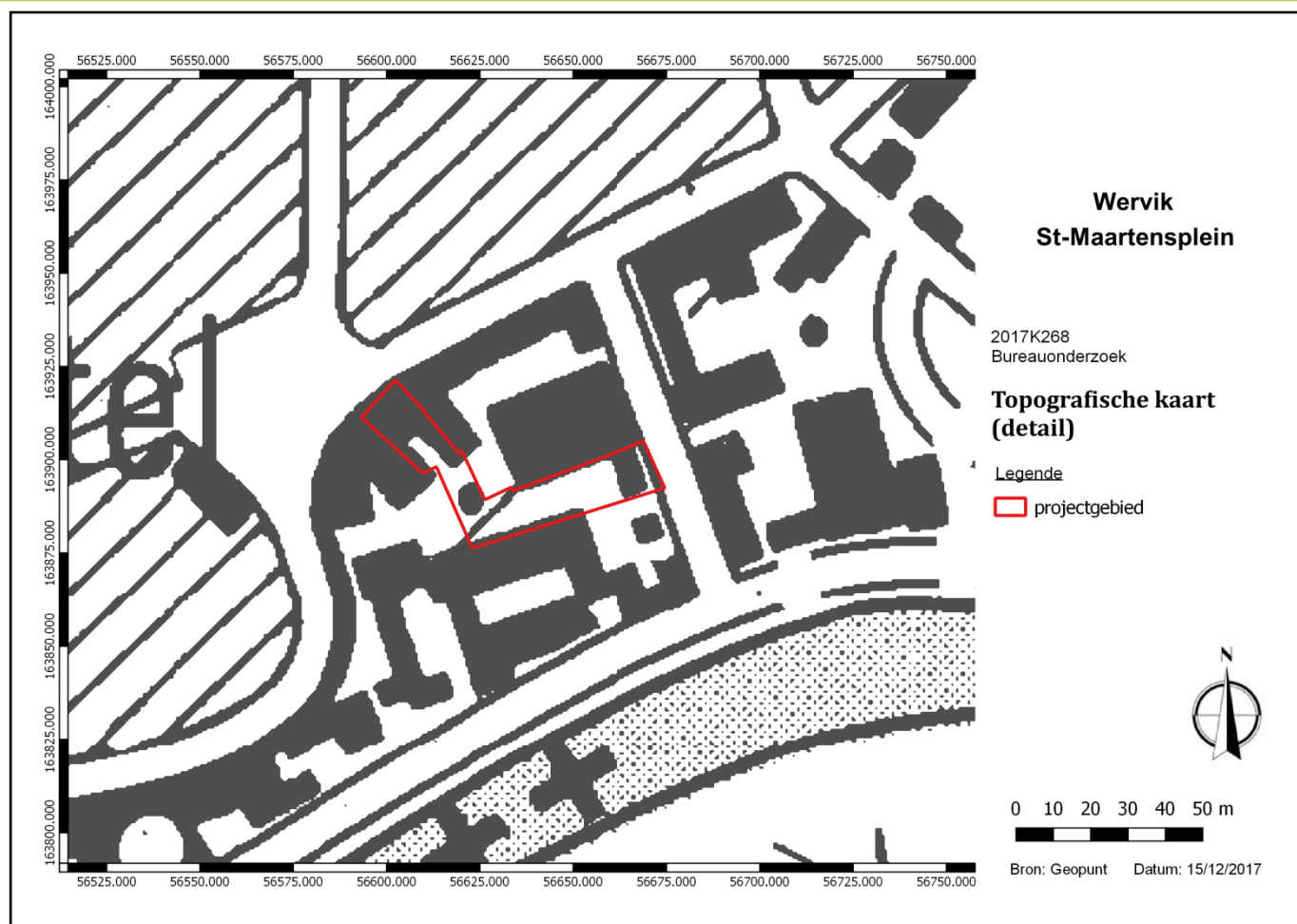
a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Sint-Maartensplein 11 8940 Wervik
	Toponiem	Sint-Maartensplein 11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 56582 Y _{min} = 163867 X _{max} = 56681 Y _{max} = 163936
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wervik, Afdeling 1, Sectie C, nr's: 823g, 823f Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2 en Figuur 3	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Bart Bot (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1 GRB-kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).

Figuur 3 Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van appartementen en een commerciële ruimte ter hoogte van het Sint-Maartensplein te Wervik (prov. West-Vlaanderen). Het projectgebied wordt in deze studie Sint-Maartensplein 11 Wervik genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Sint-Maartensplein 11 Wervik. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich op het gewestplan integraal binnen een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen in een vastgestelde archeologische zone (historische stadskern van Wervik) en situeert zich noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 1065 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

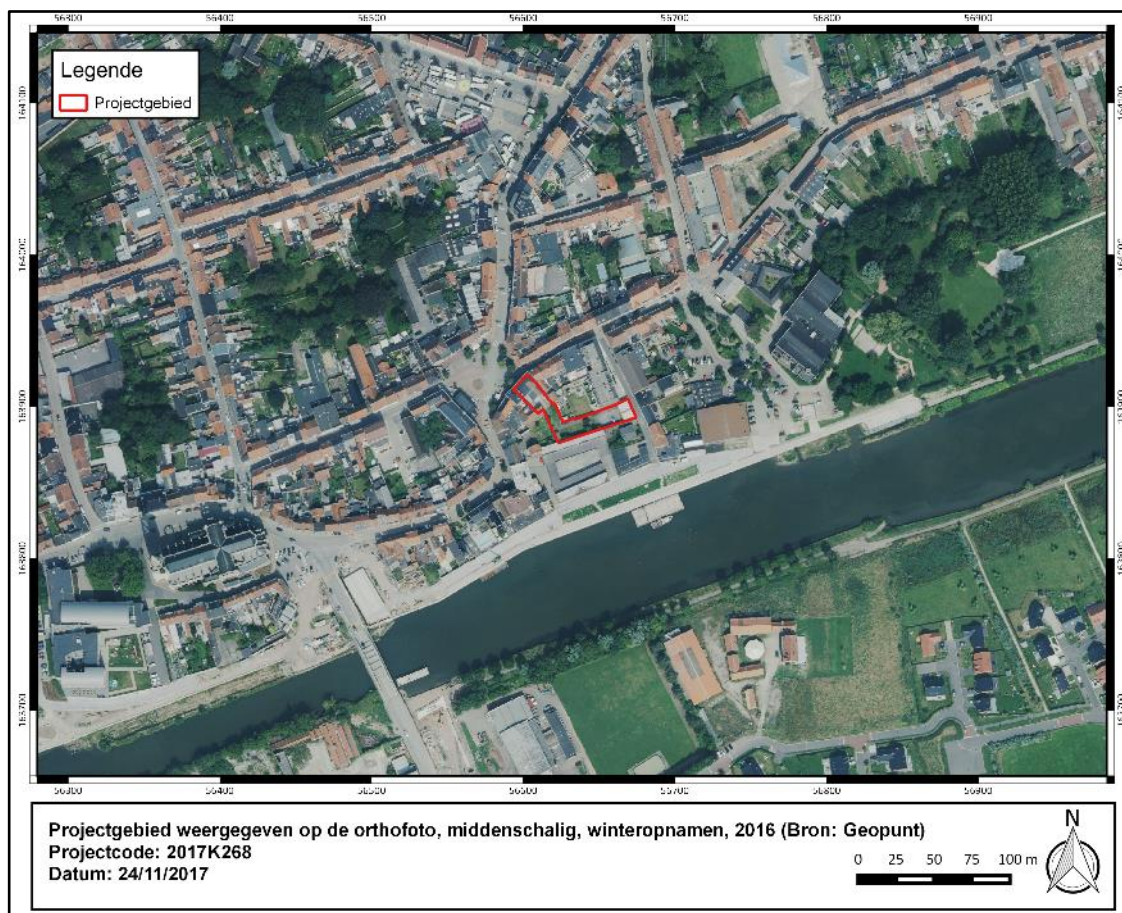
Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Maartensplein 11 Wervik werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Huidige toestand

Ter hoogte van het Sint-Maartensplein nr. 11 staat een vrij imposant gebouw met een oppervlakte van circa 210m². Circa 50% van dit gebouw is onderkelderd (105m²). Deze kelder bevindt zich aan de straatkant. Ten zuiden van het gebouw zijn enkele bijgebouwen (75m²) zichtbaar. Ten zuiden van de achterbouw bevindt zich een tuin. Ter hoogte van de Keizerstraat bevindt zich een garage. Deze heeft een oppervlakte van circa 110m². Net ten westen van deze garage is een deel van het plangebied verhard. Een pad leidt door de tuin richting een tuinhuisje (opp. 20m²) in de zuidwestelijke hoek van het plangebied.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 5 Zicht op de woning nr. 11 gelegen aan het Sint-Maartensplein (bron: initiatiefnemer).

Figuur 6 Zicht op de tuin en een deel van de achterbouw van woning nr. 11 aan het Sint-Maartensplein (bron: initiatiefnemer).

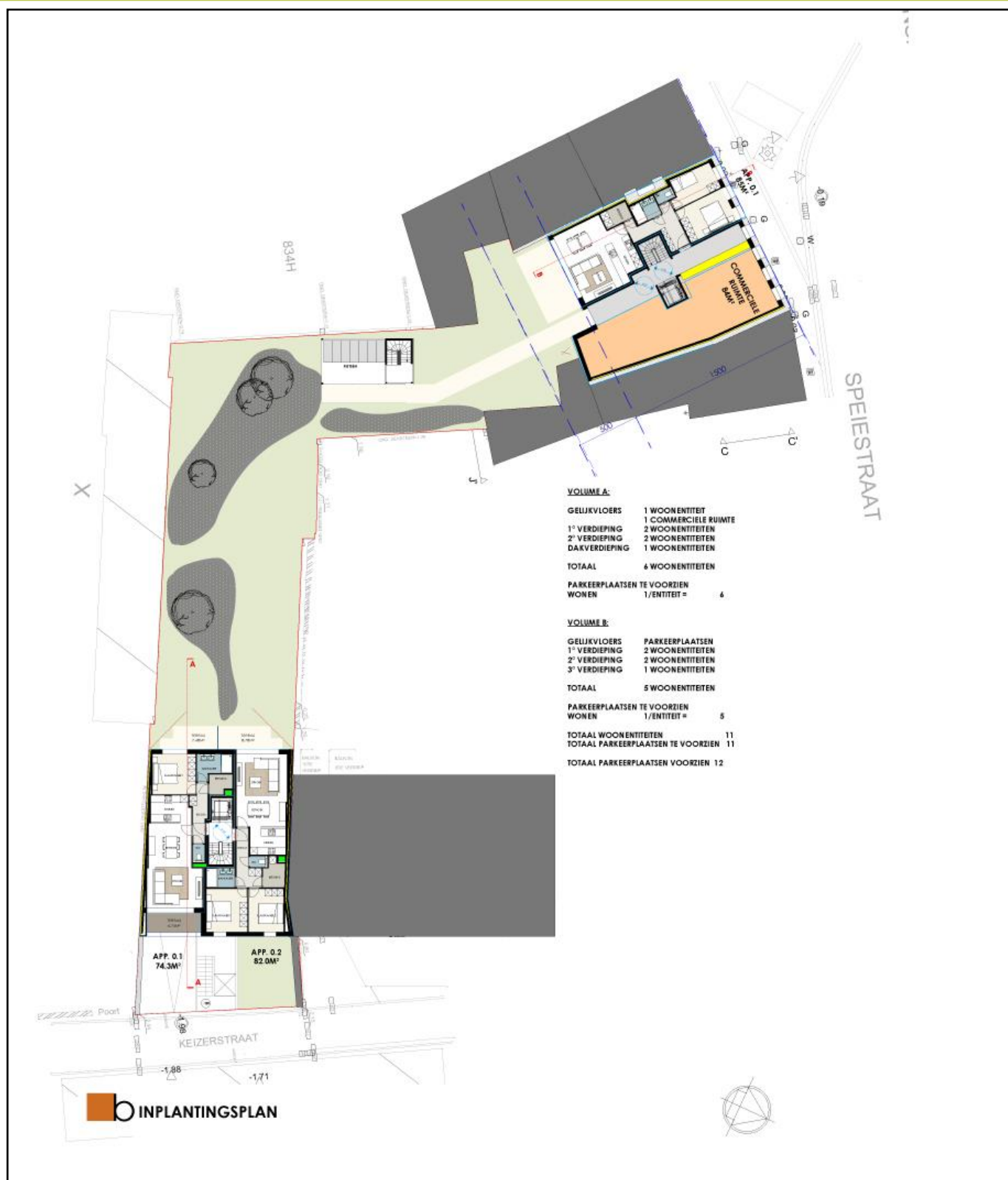
Figuur 7 Zicht vanaf de verharding binnen het plangebied op de garage ter hoogte van de Keizerstraat (bron: initiatiefnemer).

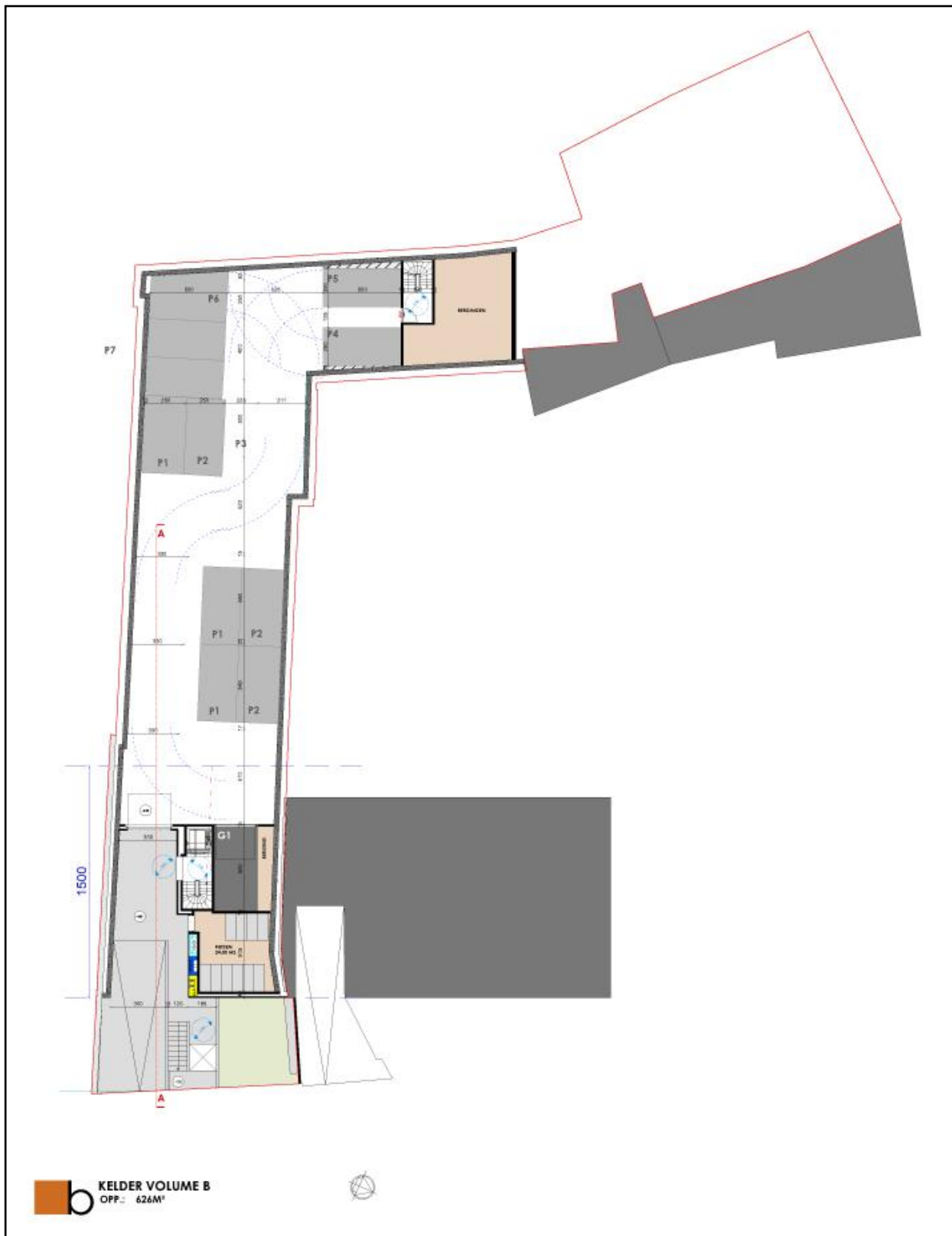
Figuur 8 Zicht op de zuidwestelijke hoek van het plangebied (bron: initiatiefnemer).

Geplande werken

De werken starten met de sloop van de huidige bebouwing aanwezig op het terrein. Vervolgens zullen binnen het plangebied bovengronds twee bouwvolumes vrijrijzen, één bouwvolume aan het Sint-Maartensplein en één bouwvolume aan de Keizerstraat. Bouwvolume A, ter hoogte van het Sint-Maartensplein heeft een oppervlakte van circa 200m² en zal een gelijkvloers en drie verdiepingen tellen. In dit bouwvolume wordt een commerciële ruimte voorzien en 6 wonentiteiten. Bouwvolume B bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat en zal een oppervlakte van circa 160m² hebben. Het bouwvolume zal een gelijkvloers en twee verdiepingen tellen. In dit bouwvolume worden 5 wonentiteiten voorzien. Ter hoogte van bouwvolume B en ten westen ervan wordt het gebied onderkelderd. De ingang/inrit van deze kelder bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat. In totaal wordt circa 626m² onderkelderd ten behoeve van (fiets)bergingen en garages. Bovengronds wordt het projectgebied tussen de twee bouwvolumes afgewerkt als groenzone met een pad en bomen. Ten zuiden van bouwvolume A wordt een fietsenstalling en een extra toegang tot de kelder voorzien.

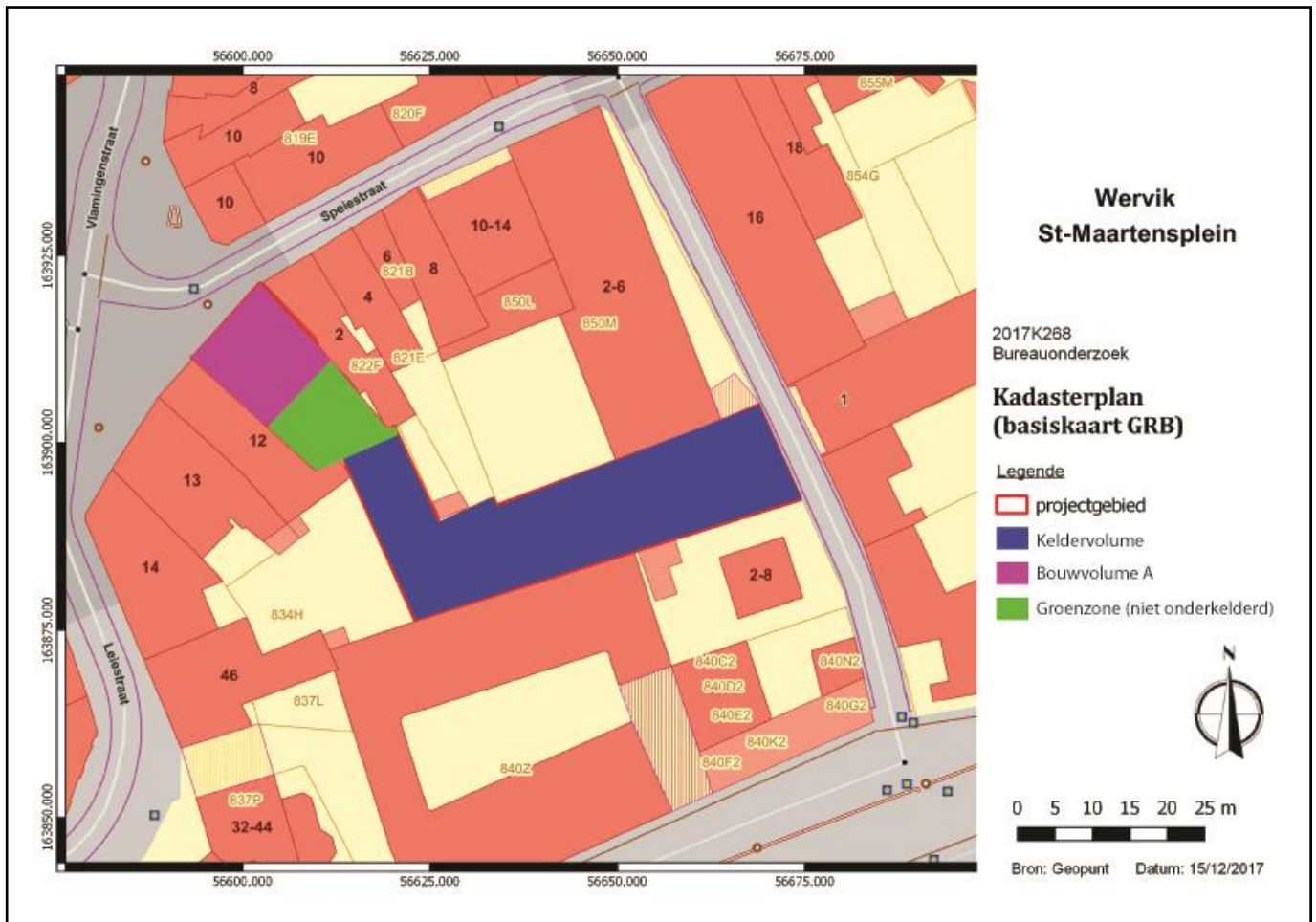
Figuur 9 Nieuwbouwplan met aanduiding van de bouwvolumes (bron: initiatiefnemer).

Figuur 10 Plan van de kelder (bron: initiatiefnemer).

Impact van de werken

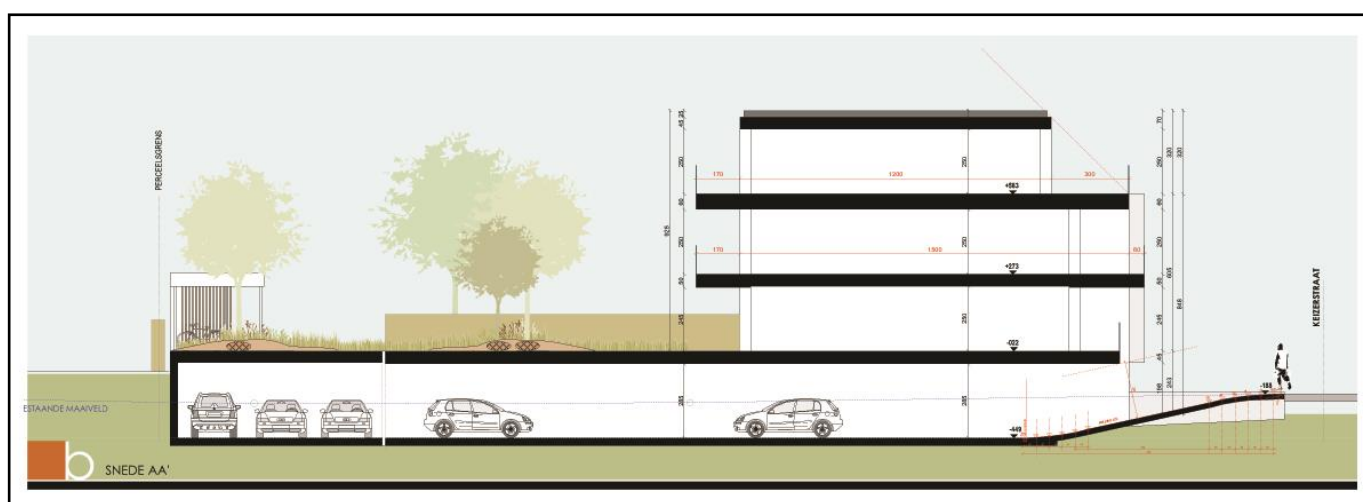
De geplande kelder heeft een oppervlakte van 626m². De ruimte zal worden uitgediept tot op een diepte van -3m onder het huidige maaiveld. Bouwvolume A zal gefundeerd worden door ofwel een algemene funderingsplaat of door middel van putten. In beide gevallen zullen deze werken gepaard gaan met diepgaande uitgravingen (minimum -1m t.o.v. het maaiveld). Ter hoogte van het groen wordt minimum een afgraving van de teelaarde verwacht (circa -50cm ten opzichte van het maaiveld).

Figuur 11 Vereenvoudigde weergave van de impact van de werken op het plangebied (bron: geopunt).

Figuur 12 Doorsnede van de werken ter hoogte van bouwvolume A (bron: initiatiefnemer).

Figuur 13 Doorsnede van de werken ter hoogte van bouwvolume B en de kelder (bron: initiatiefnemer).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd historisch kaartmateriaal geanalyseerd.

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de versterking van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

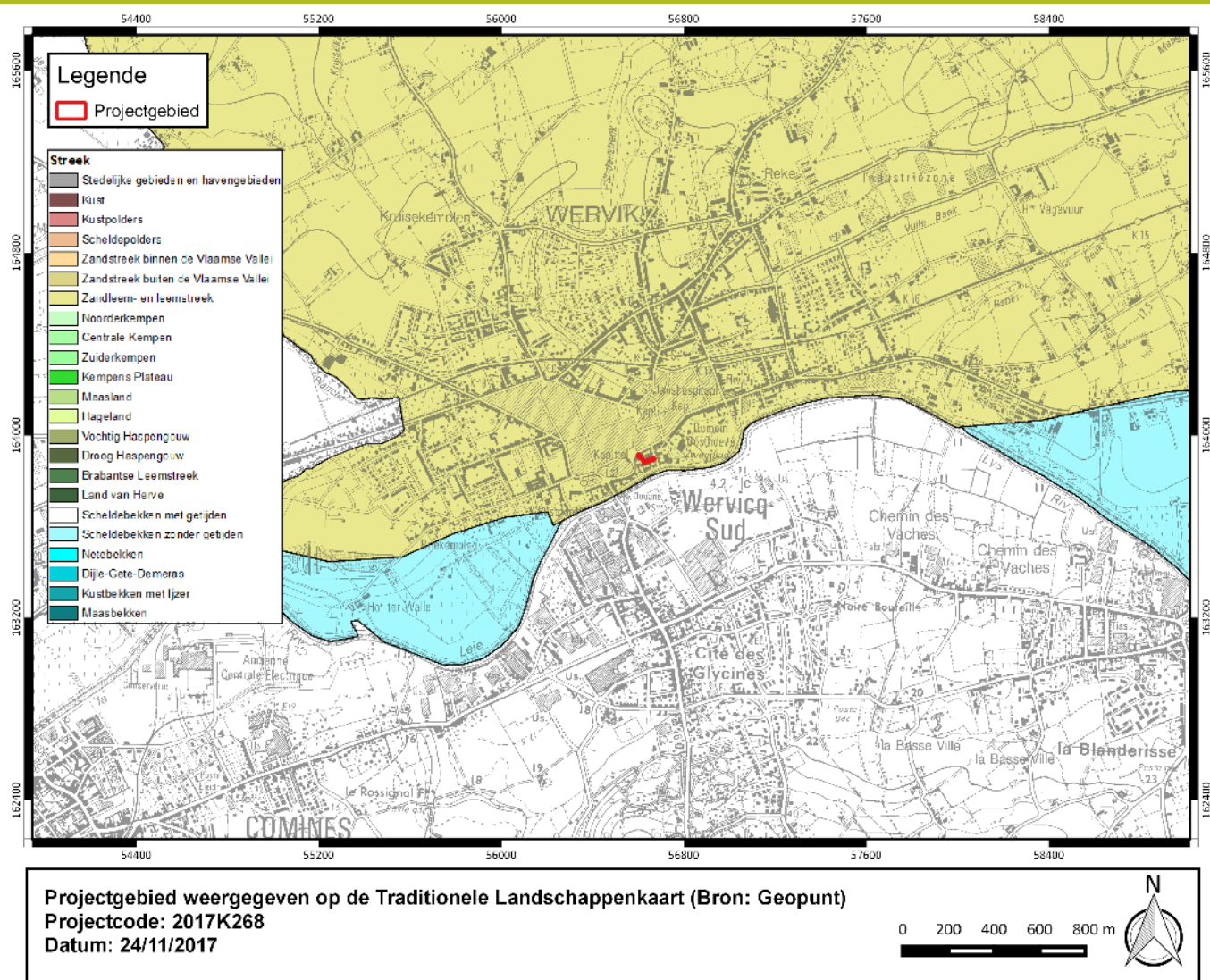
Het onderzoeksterrein is gelegen in Wervik, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Wervik is een grens- en taalgrensstad aan de linkeroever van de Leie, op de grens van de Westhoek en het Kortrijkse, aan de rijksweg Menen-leper en de spoorlijn Kortrijk-leper.

De oostzijde van het onderzoeksterrein grenst aan de Keizerstraat, de noordzijde grenst aan het Sint-Maartensplein. De Leie stroomt ca. 70 meter ten zuiden van het plangebied. De stadskern van Wervik situeert zich ca. 700 meter ten noorden.

1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Wervik is gelegen in zandlemig Vlaanderen.

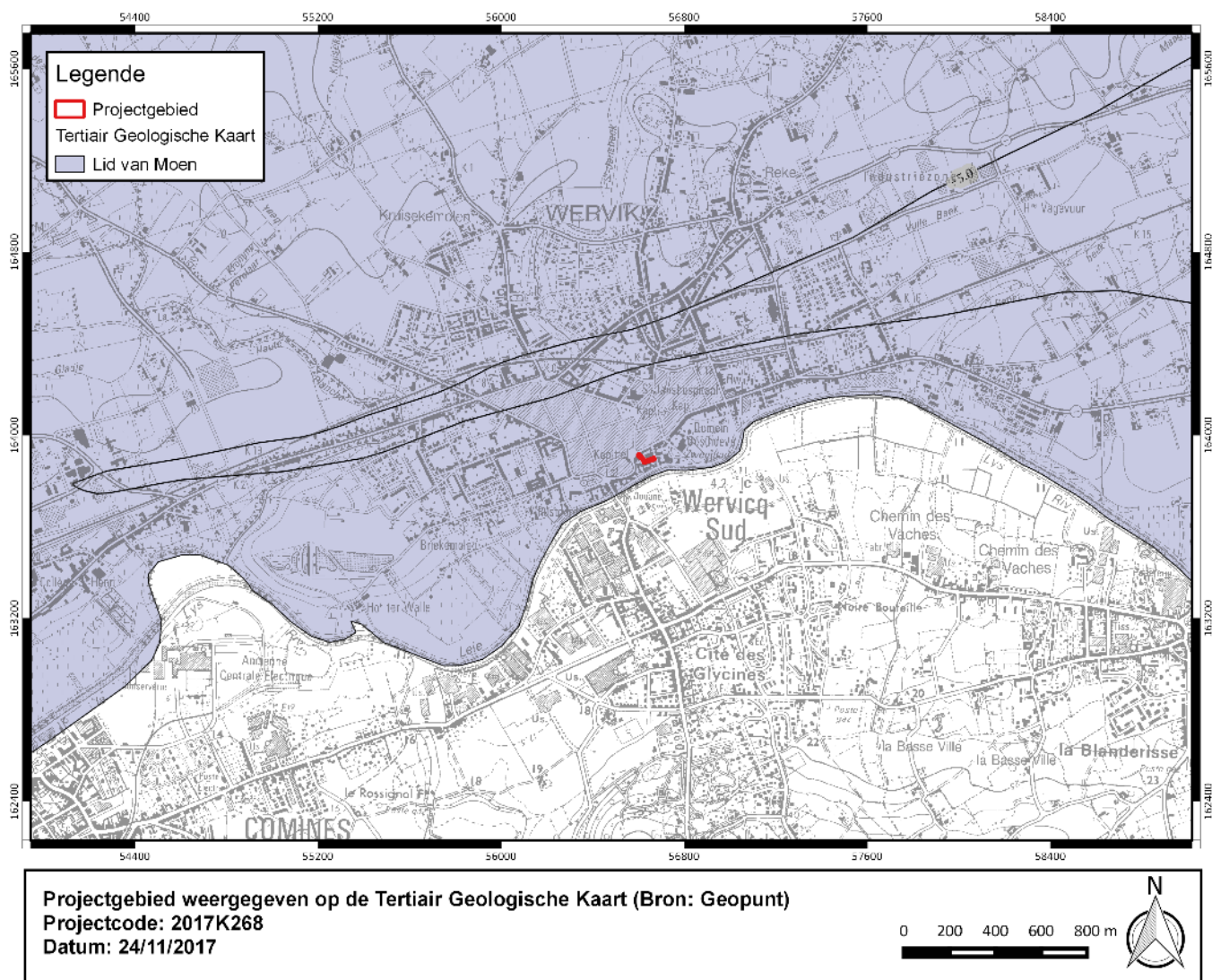

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

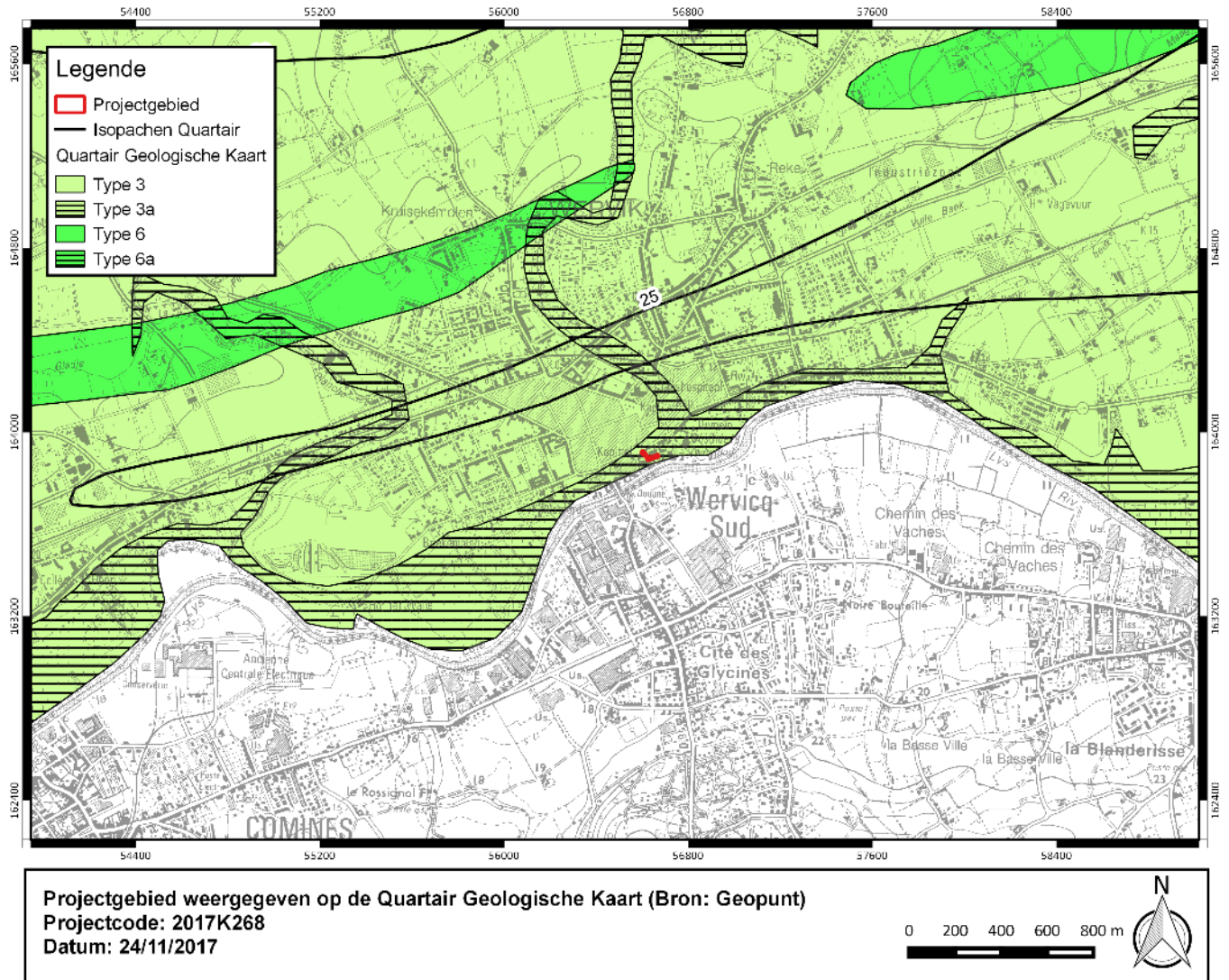
Op de Tertiair geologische kaart ligt het projectgebied in het Lid van Moen dat net als het lid van Aalbeke, behoort tot de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat uit door de zee afgezette (mariene) kleilagen uit het Ypresiaan (vroeg-Eoceen, rond 52 miljoen jaar oud). Het Lid van Moen vormt een hetrogene siltige tot zandige afzetting afhankelijk van de lokalisatie. Deze is fossielhoudend.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het projectgebied bovenop fluviatiele afzettingen ligt met erboven mogelijk eolische afzettingen.

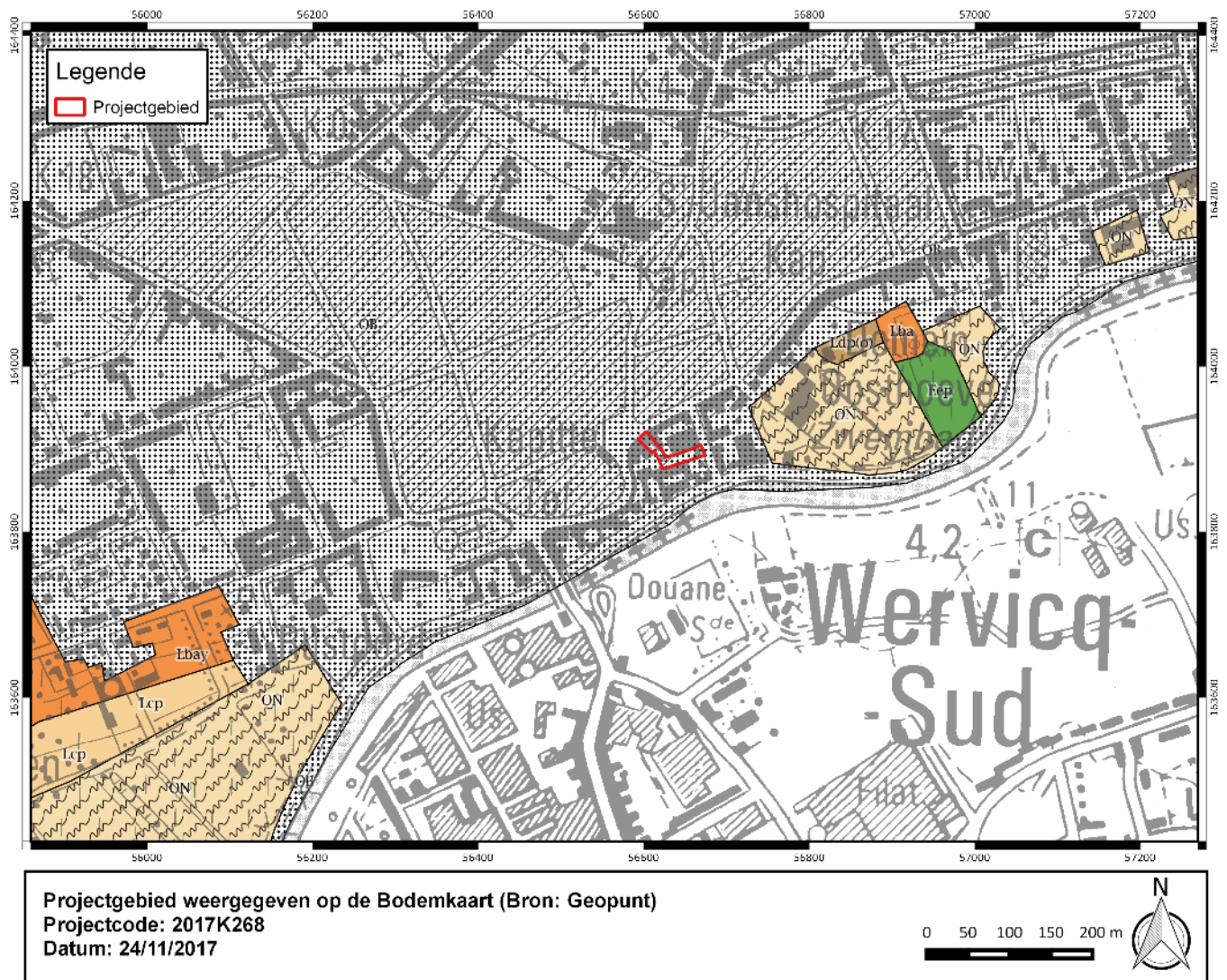

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

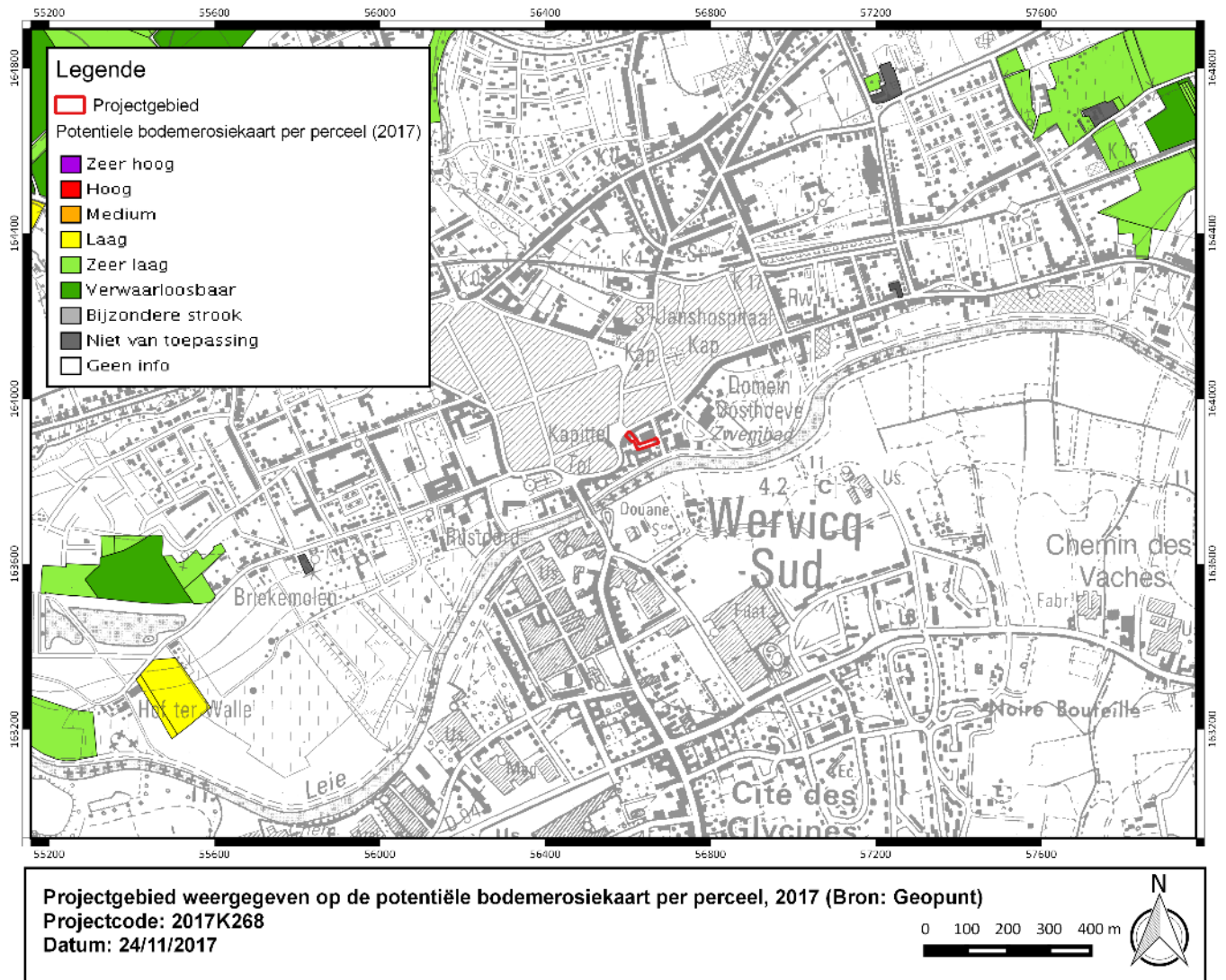
Het plangebied staat bodemkundig gekarteerd als OB (bebouwde zone). Zowel ten oosten als ten westen van het plangebied komen antropogene opgehoogde gronden voor (ON). Voorts komen ook droge zandleembodems voor (Lba). Ook sterk gleyige kleibodems zonder profiel komen voor rond het plangebied (Eep).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

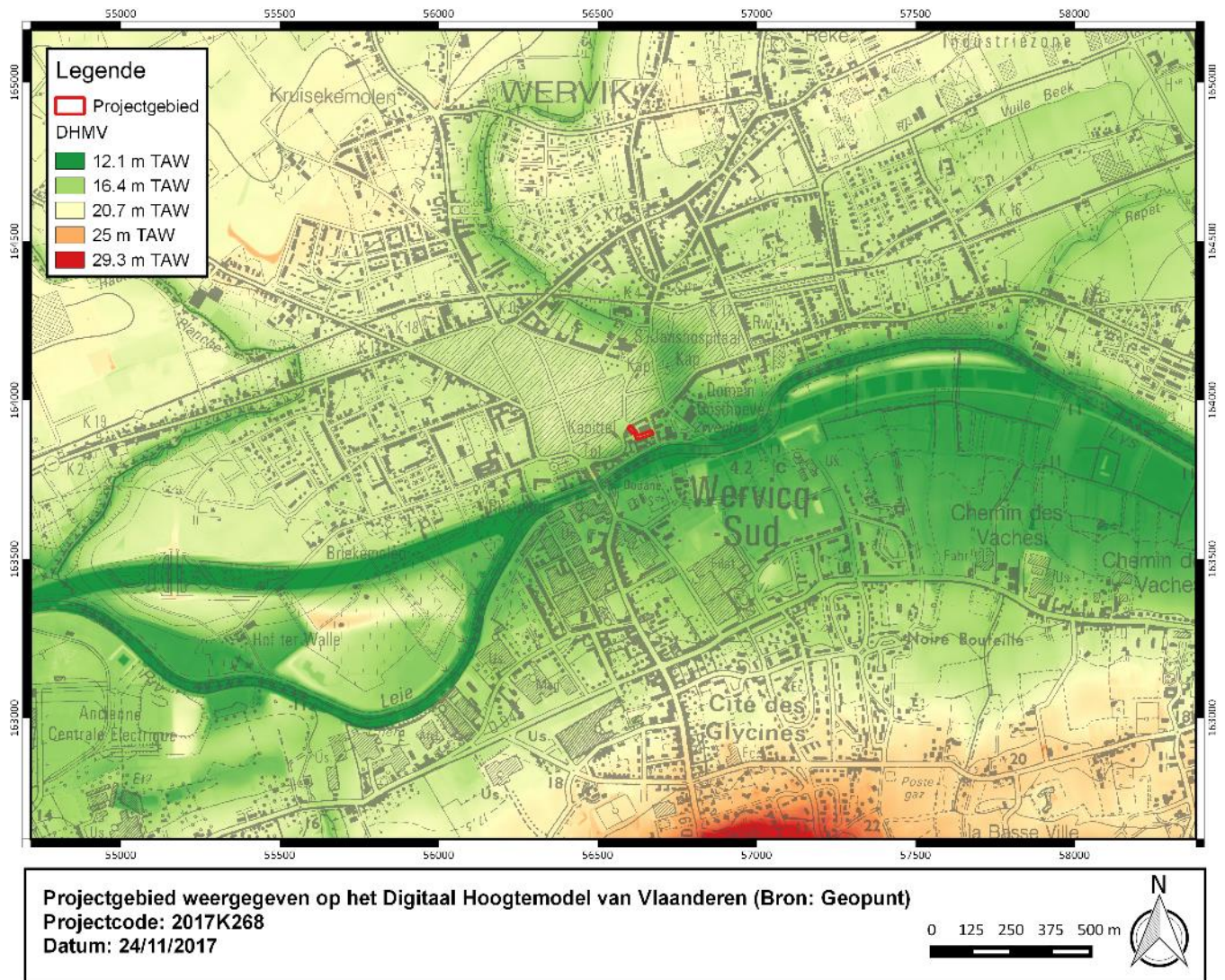
Volgens de bodemerosiekaart uit 2016 is er geen informatie over potentiële bodemerosie over het projectgebied en haar directe omgeving beschikbaar. De kaart houdt onder meer rekening met het bodemtype, de hellingslengte en de hellingsgraad.

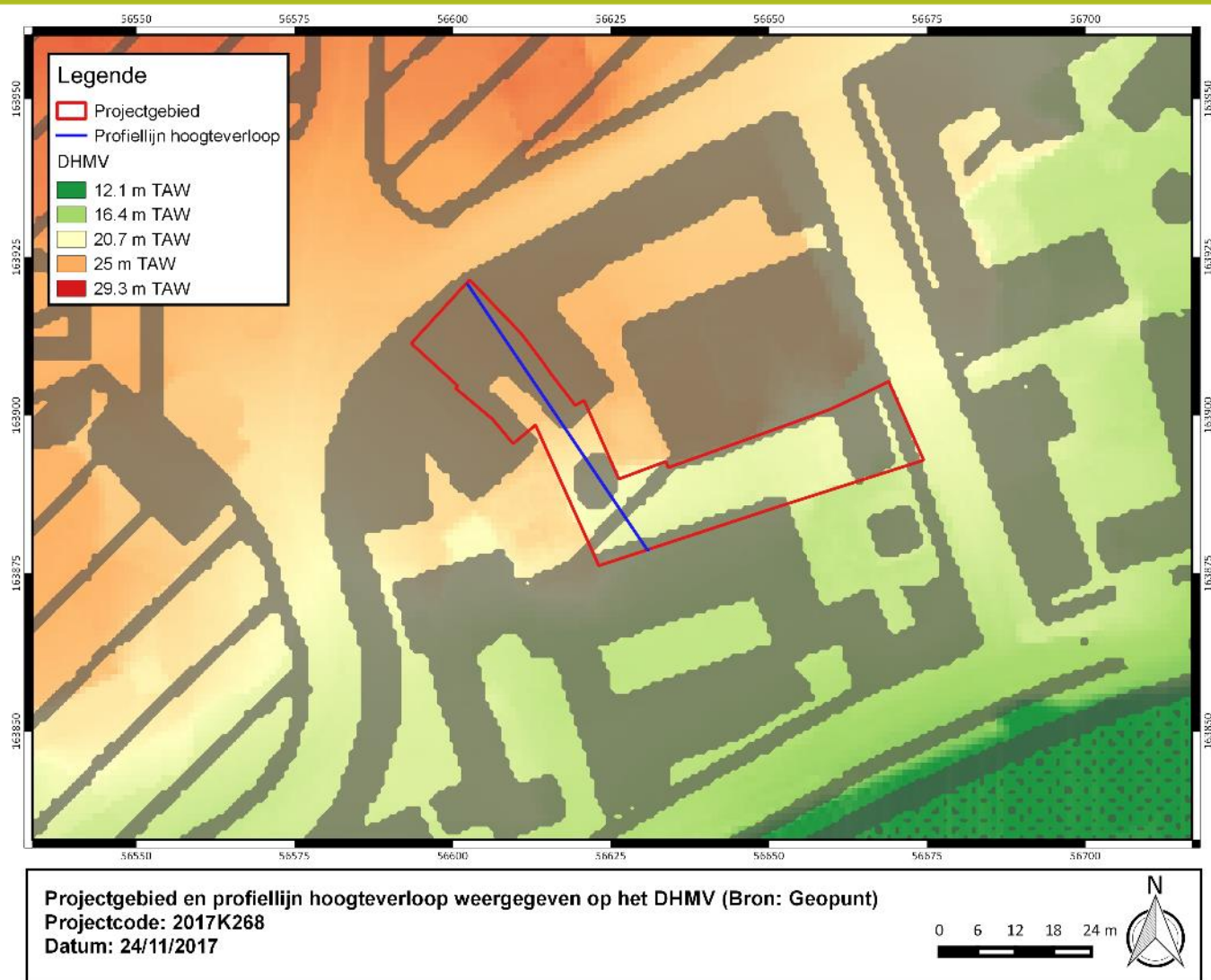
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

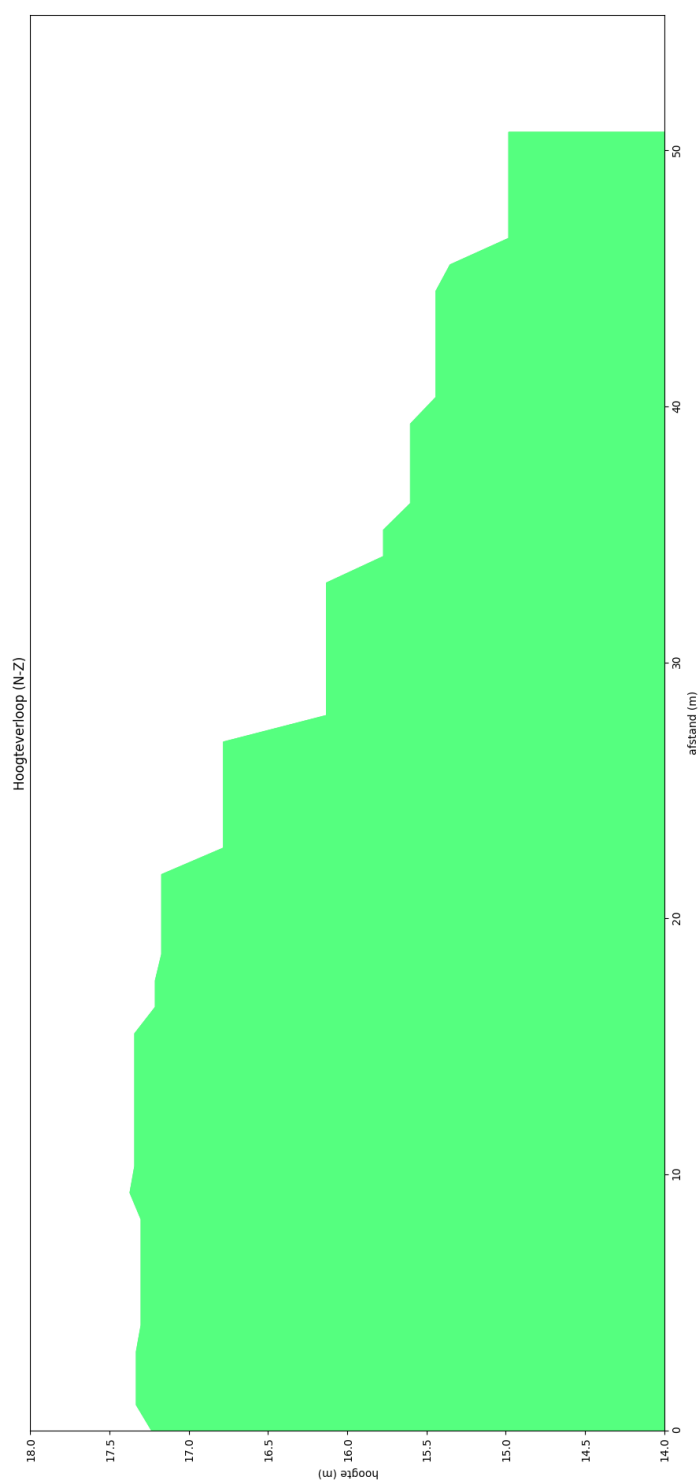
De gemeente Wervik wordt gekarakteriseerd door een matig golvend landschap dat langzaam oploopt van de Leievallei in het zuiden naar het noorden en alhier doorsneden wordt door de Sint-Jansbeek. Het projectgebied kent een daling in het reliëf van het noorden naar het zuiden. Het reliëf daalt van +17,2m TAW in het noorden naar +15m TAW in het zuiden.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

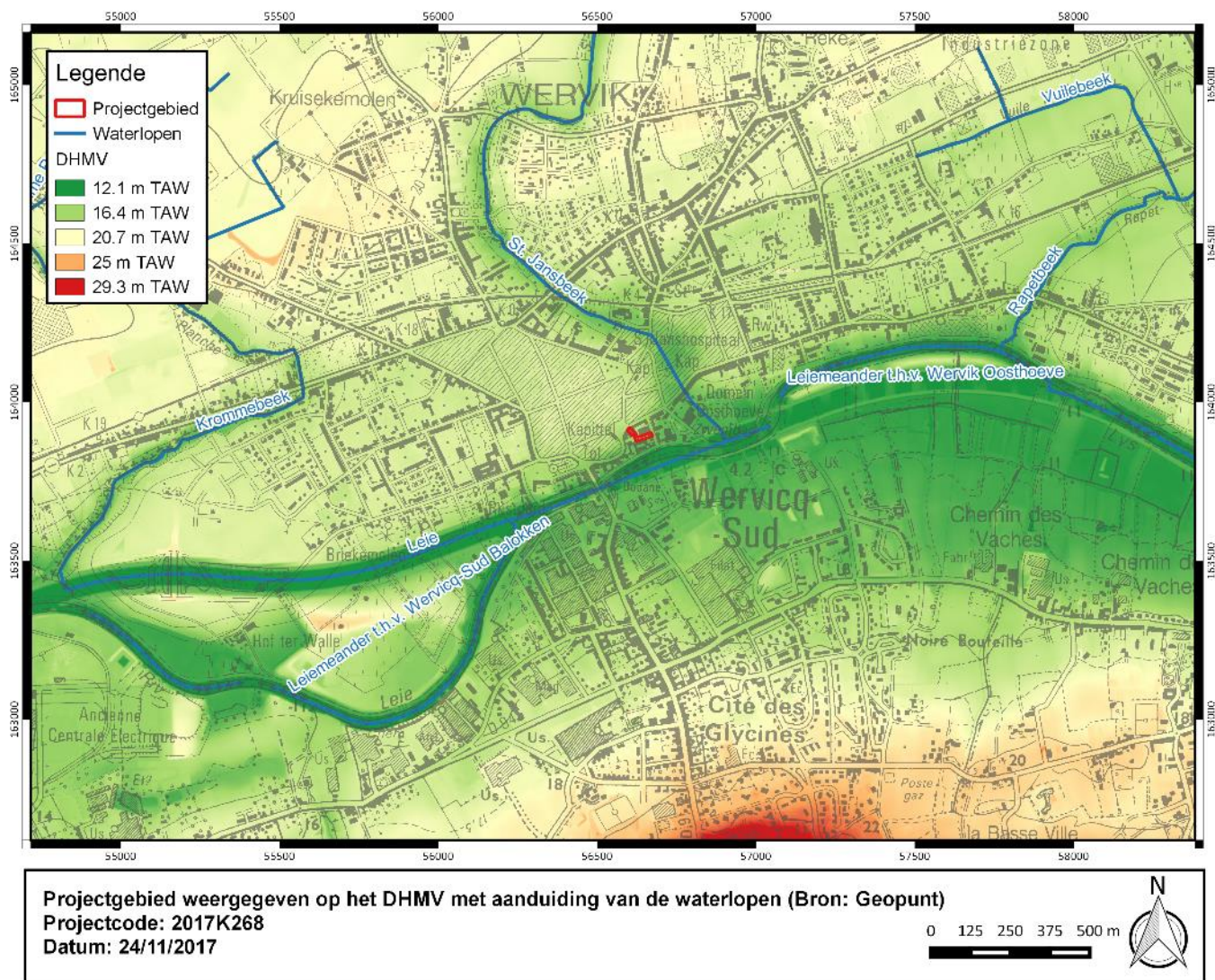
Figuur 20: Projectgebied en profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Profiellijn hoogteverloop (Bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Zoals reeds vermeld ligt het projectgebied 70m ten noorden van de Leie. Ten oosten van het plangebied, op 200m, loopt de St.-Jansbeek.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Pre-Romeins en Romeins Wervik

De oudste resten betreffende menselijk aanwezigheid stammen uit de neolitische periode. Ook resten uit de IJzertijd werden her en der aangetroffen.

Er is pas sprake van een nederzetting tijdens de Romeinse periode, een zogenaamde *vicus*¹. Hoe deze nederzetting tot stand kwam, wat de precies de indeling ervan was zijn maar enkele vragen die tot op heden nog op een antwoord wachten. De thesis van Arne Verbrugghe² geldt nog steeds als basiswerk waarin de onderzoeksvragen omtrent het ontstaan en evolutie van de *vicus* aan bod komen. Hoe dan ook ontstaat de Romeinse nederzetting vermoedelijk in de vroeg-Romeinse periode aan een belangrijke handelsweg, namelijk de weg Boulogne-Bavay. Het is niet uitgesloten dat deze nederzetting in oorsprong een eerder militair karakter had. In het huidige stratenpatroon durven sommigen terecht aanduidingen voor een militair kamp te herkennen.³

Wervik wordt vermeld als *Viroviacum* op de Peutingerkaart (*Tabula Peutingeriana*) uit de 13de eeuw en het *Itinerarium Antonini*⁴ uit de 3de eeuw. Toch werd *Viroviacum* pas kort na WOII geassocieerd met Wervik. De *vicus* kende een bloeiperiode in de 1ste en 2de eeuw n. Chr. dankzij een bloeiende handel langs de weg Bavay-Boulogne. Ondanks het beperkte onderzoek dat tot op heden verricht werd, wordt algemeen aangenomen dat de *vicus* begrensd wordt door de Leie en door de St.-Jansbeek en de Hoge Plankebeek, twee zijbeken van de Leie. De kern van de *vicus* spreidt zich uit over het huidige stadscentrum, nl. de Nieuwstraat, de Ooievaarstraat, de Groenstraat, de Donkerstraat, de Duivenstraat en de Steenakker.⁵ A. Verbrugghe berekende, op basis van enkele hypothetische gegevens, dat de oppervlakte van de Romeinse nederzetting minimum 16ha bedroeg. Deze oppervlakte zou overeenstemmen met de oppervlakte van de grootste rurale centra, zoals Jülich (10ha), Elst (15ha), Liberchies (20ha) en Dalheim (25ha).⁶

¹ Een *vicus* wordt door de antieke auteurs omschreven als een landelijke nederzetting die door jaarlijks verkozen magistraten werd bestuurd. Eer werd recht gesproken en vonden markten plaats. De nederzetting kwam tot aanzien door het drukke reizigersverkeer en de daarmee gepaarde bouw van herbergen, hotels, Heel vaak ontstonden vici langs belangrijke (handels)wegen. (NOUWEN, 2006, p. 78.)

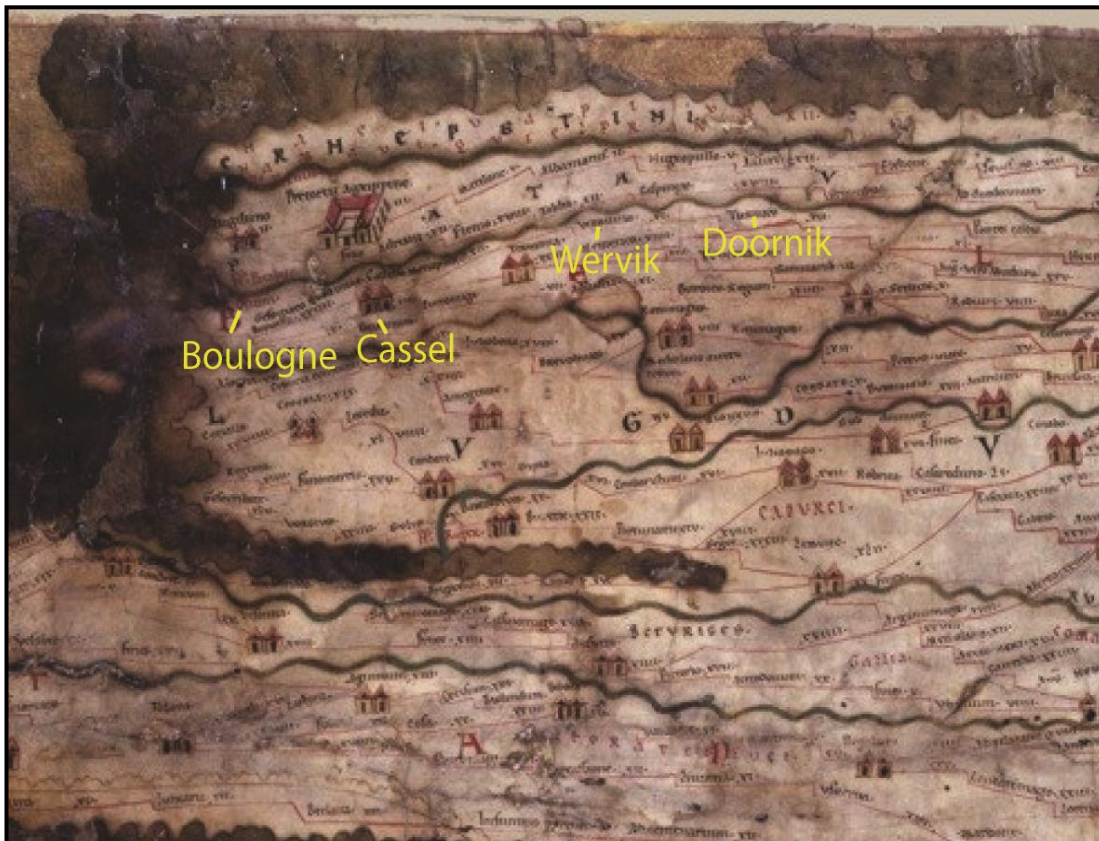
² VERBRUGGE, A. 2004: *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent.

³ BONCQUET T. & DE GRYSSE J., 2014, p.13.

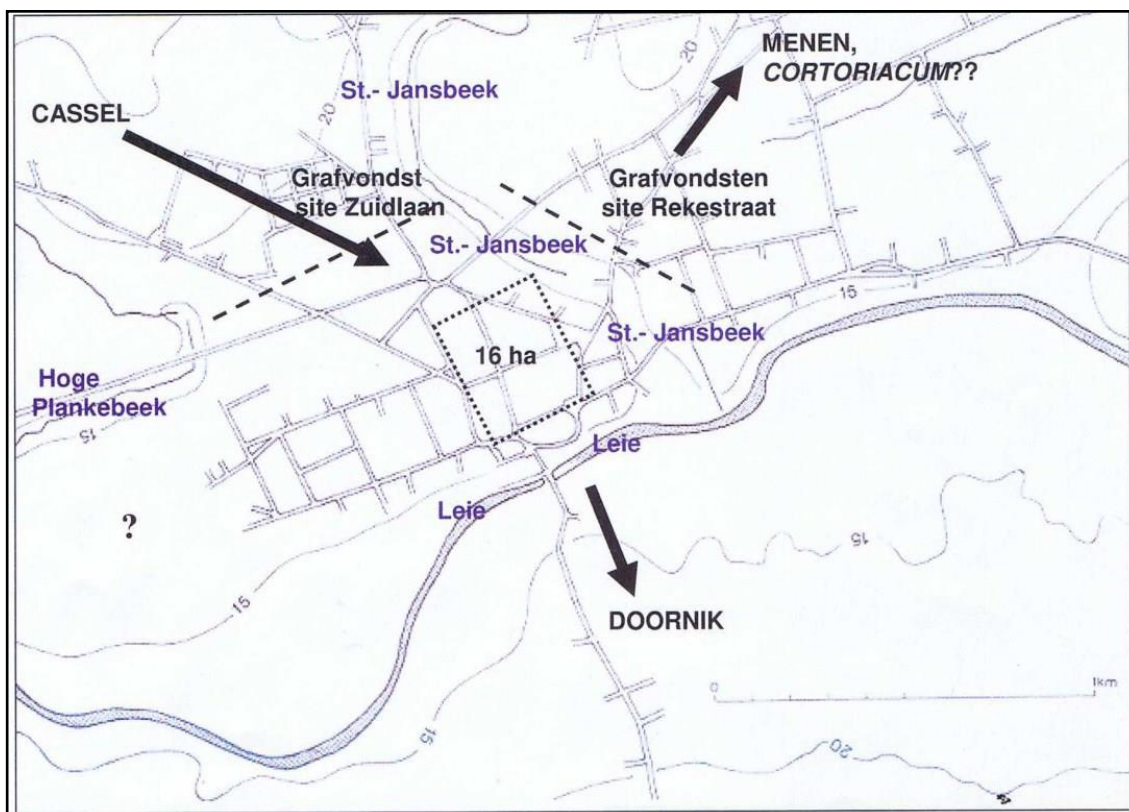
⁴ De Peutingerkaart is een wegenkaart uit de 13de eeuw, die een antieke kaart uit het begin van de 3de eeuw kopieert. Mogelijk gaat deze kaart terug op een kaart uit de 1ste eeuw. Behalve Wervik wordt op de wegenkaart enkel nog Tongeren aangeduid, wat wijst op het grote belang van Wervik. Het reisboek van Antoninus is een oplistings en afstandenlijst van wegen, steden en haltestations, daterend uit de 3de eeuw.

⁵ BONCQUET T. & DE GRYSSE J., 2014, p.13.

⁶ BONCQUET T. & DE GRYSSE J., 2014, p.14.

Figuur 23 Detail van de Peutinger-kaart met aanduiding van Wervik (bron: www.euratlas.net).

Figuur 24 Begrenzing vicus. (VERBRUGGE A., 2004, p. 26).

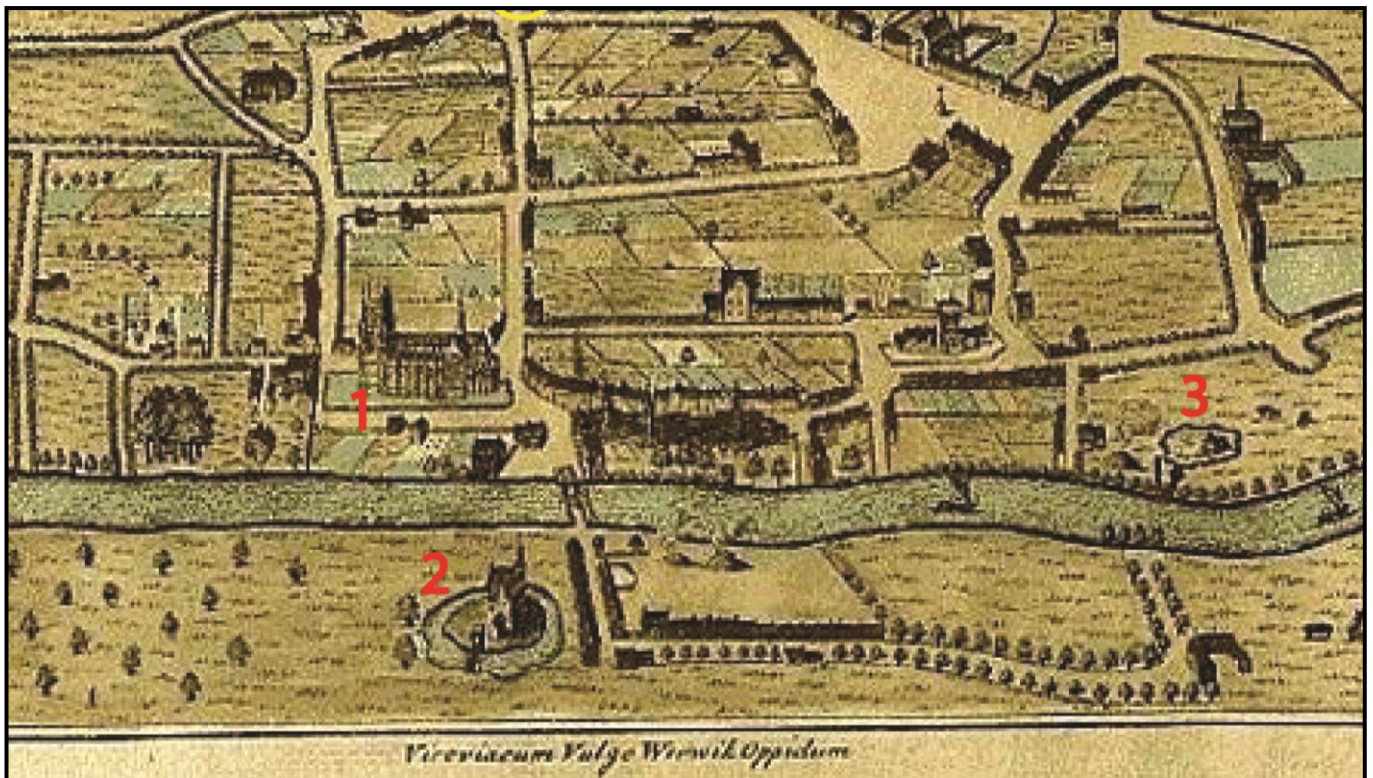
Van middeleeuws tot 20ste eeuw Wervik

De Sint-Maartenskerk, die mogelijk teruggaat tot de 10de eeuw, ontstond waarschijnlijk als kapel van de heerlijkheid Oosthove. De burcht van deze heerlijkheid situeerde zich op de noordelijke Leieoever, ter hoogte van de huidige Speiestraat. Vanaf de eerste helft van de 12de eeuw geraakte de burcht Oosthove echter in verval, ten voordele van de omwalde burcht van de heerlijkheid Wervik (huidige Wervicq-Sud) die zich aan de overzijde van de Leie bevond. Deze verschuiving zou te verklaren zijn door de wraak van de graaf van Vlaanderen voor de betrokkenheid van de heren van Oosthove bij de moord op Karel de Goede (1127). Een andere reden is eerder van economische aard, nl. de toenemende handelsactiviteit nabij de Leieovergang.

Dankzij de opkomst van de Wervikse draperie, eind 12de eeuw, beleefde Wervik vooral in de 14de eeuw een grote bloeiperiode. In de 16de eeuw viel de groei volledig stil, o.a. t.g.v. stadsbranden, godsdienstoorlogen en pestepidemieën. De teloorgang van de stad komt duidelijk tot uiting, wanneer de stadsafbeelding Deventer (ca. 1560) en Sanderus (1641) met mekaar geconfronteerd worden.

In 1713 wordt Wervicq-Sud definitief bij Frankrijk ingelijfd, de Leie wordt de staatsgrens. In Wervik kent de tabaksindustrie een bloei tussen 1710-1750. Tabaksteelt, -verwerking, -handel en -smokkel worden sedert dan verbonden met Wervik. Andere nijverheden die vooral in de 19de eeuw werden bedreven hadden te maken met de verwerking van vlas, olieslagerijen en pottenbakkerijen. Tijdens de Franse bezetting in 1794-1814 wordt de stad zwaar geplunderd en beschadigd.

In WO I wordt Wervik bezet door de Duitse troepen die er hun hoofdkwartieren, veldhospitaal en opslagplaatsen oprichtten. De stad wordt in 1917 zwaar beschadigd tijdens de strijd om Ieper. Noodwoningen worden na Wapenstilstand opgericht en de stad wordt heropgebouwd volgens vooroorlogs stratenpatroon en inplanting. In WOII is er beperkte materiële schade tijdens het bombardement van 1940 en de strijd om de grensbrug in 1944.

Figuur 25 kaart van Sanderus (1641-1644) 1. Sint-Maartenskerk, 2. Burcht van heerlijkheid Wervik, 3. Burcht Oosthove (<http://www.nieuwsbronnen.com/tenbunderen/wervik.htm>)

1.3.3.1.2 Historische kaarten

Op de kaart van Deventer uit 1560 staat ter hoogte van het plangebied heel wat bebouwing afgebeeld. Ten noorden van het plangebied wordt de Sint-Maartenskerk afgebeeld. In het oosten van het plangebied kan de burcht Oosthove herkend worden. Frappant is het verschil met de kaart van Sanderus uit 1641. Op deze kaart is de bebouwing beduidend minder. Alleen langs het Sint-Maartensplein staat bebouwing ter hoogte van het projectgebied afgebeeld. Vermoedelijk staat ook een gebouw afgebeeld langs de Keizerstraat, dit is echter niet duidelijk. De rest van het plangebied wordt afgebeeld als open ruimte, ruraal gebied.

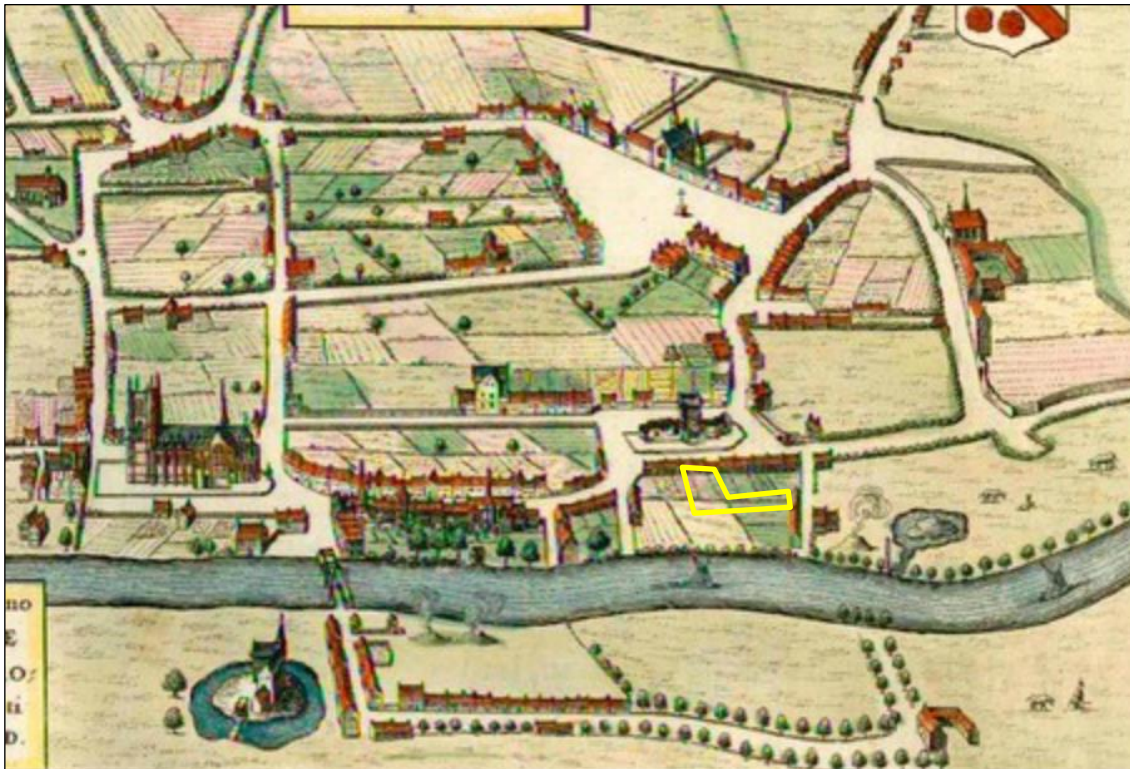
Een volgende kaart betreft de kaart van Ferraris (1777). Op deze kaart staat ter hoogte van het Sint-Maartensplein een vrij groot gebouw afgebeeld. Op het zuidelijke deel van het plangebied wordt ook een rechthoekig gebouw weergegeven. De rest van het plangebied wordt als tuin afgebeeld. Ten noorden van het plangebied wordt de Sint-Maartenskerk niet meer weergegeven.

De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) toont opnieuw bebouwing langs het Sint-Maartensplein. Ook de kaart Vandermalen (1846-1854) en de kaart van Popp (1842-1879) tonen bebouwing langs het Sint-Maartensplein.

De orthofoto van 1971 is niet scherp genoeg en biedt geen bijkomende info. Op de orthofoto's uit 1990 en 2017 is de situatie binnen het plangebied te zien zoals deze momenteel is.

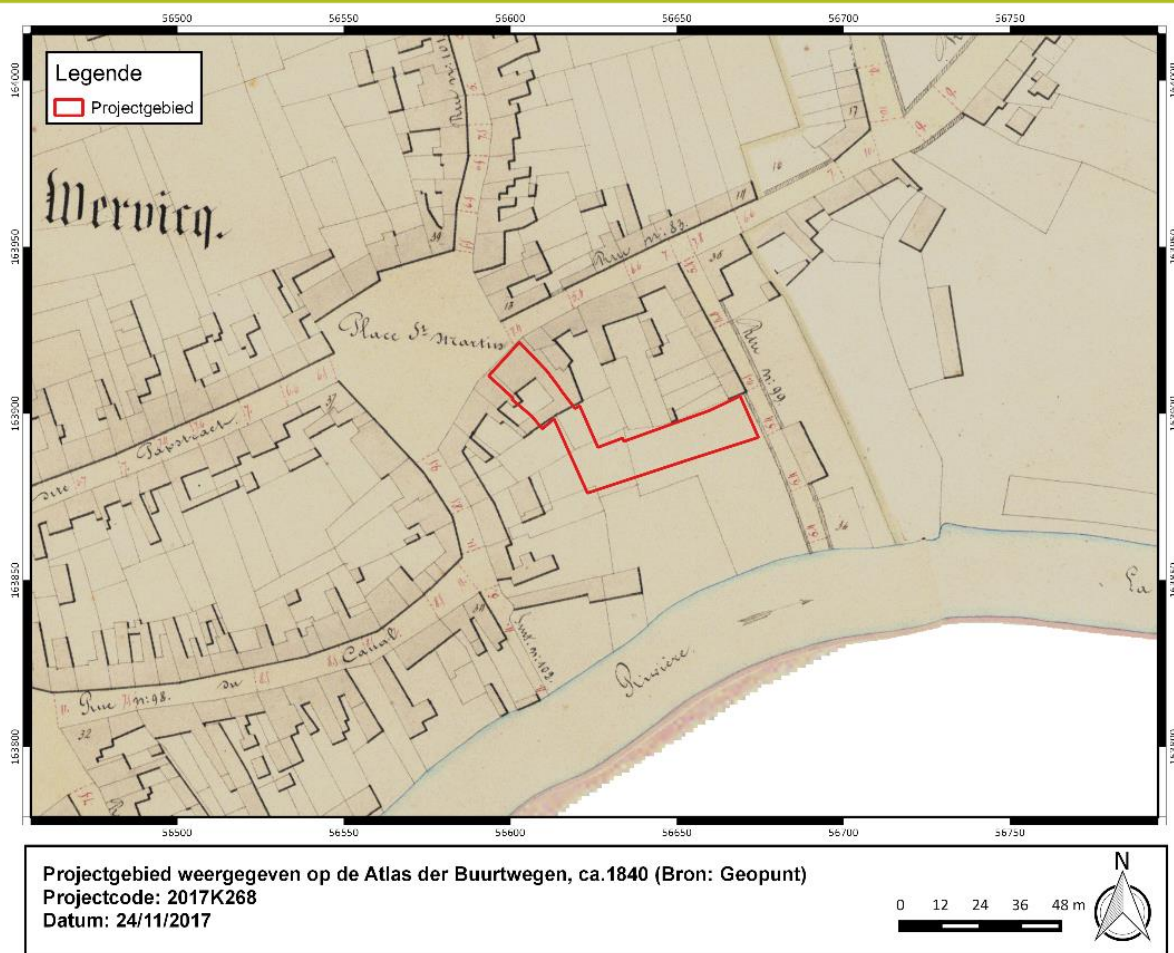
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Bibliotheca Nacional de España).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

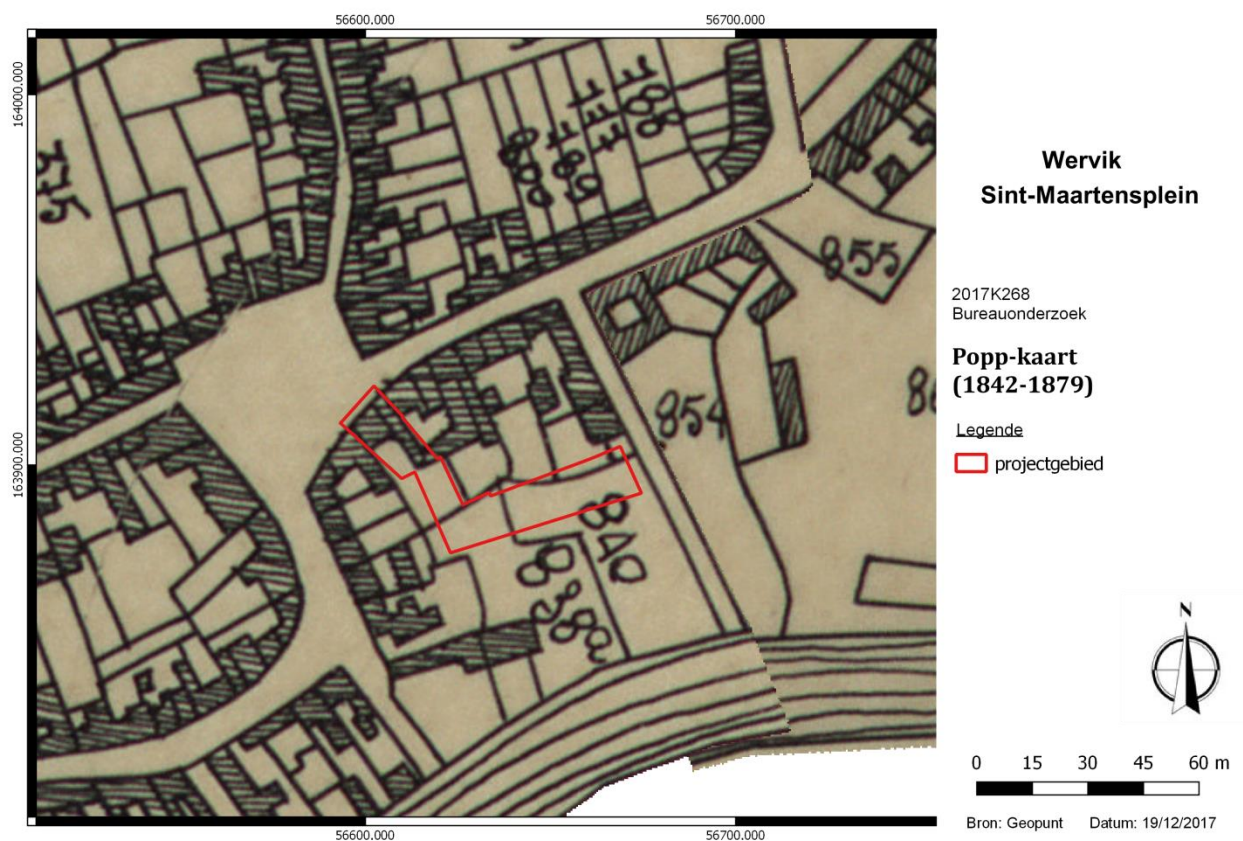
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 30 Het projectgebied aangeduid op de kaart Vandermaelen (1846-1854) (bron: geopunt).

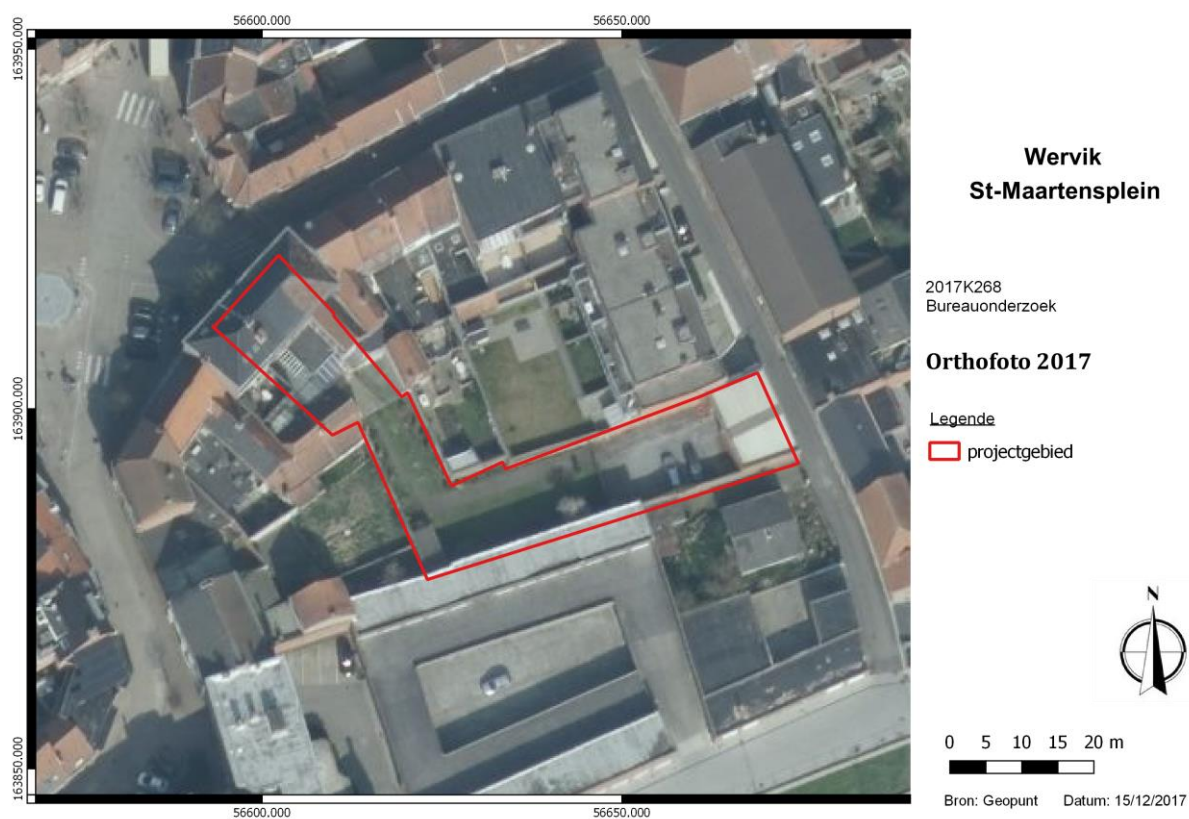
Figuur 31 Het projectgebied aangeduid op de Popp-kaart (1842-1879) (bron: geopunt).

Figuur 32 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto uit 1971 (bron: geopunt).

Figuur 33 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto van 1990 (bron: geopunt).

Figuur 34 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto van 2017 (bron: geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Ten oosten van het plangebied bevindt zich CAI Locatie 76182. Op deze plaats bevond zich de Oosthove motte. Net ten zuiden van het plangebied werd een merovingisch zwaard gevonden (CAI Locatie 159402). Ter hoogte van CAI Locatie 71011 werden tijdens werken aan de Brug verschillende Romeinse artefacten gevonden. Ter hoogte van CAI Locatie 152911 werd een speerpunt uit de Nieuwe Tijden gevonden. Ter hoogte van de Ooievaartstraat I (CAI Locatie 75940) werden enkele Romeinse scherven gevonden. Een laatste losse vondst werd gedaan ter hoogte van CAI Locatie 162253. Het betrof een vleugellans uit de Karolingische periode.

Net ten noorden van het plangebied, ter hoogte van het Sint-Maartensplein (CAI Locatie 71015) werden tijdens archeologisch onderzoek resten van de verdwenen Sint-Maartenskerk gevonden. Rond het Sint-Maartensplein werden o.a. rechthoekige kuilen die als kelderruimte of zandwinningskuilen geïnterpreteerd kunnen worden aangetroffen.⁷ Tijdens deze opgravingen werden enkele artefacten onder de loop genomen. Het ging om een Romeinse balans, meer bepaald een voorstuk van een loopgewichtbalans⁸.

Ter hoogte van het Sint-Janshospitaal (CAI Locatie 71015) werd in de jaren 1950 archeologisch onderzoek uitgevoerd. De indirecte aanleiding was de verwoesting van het Sint-Janshospitaal tijdens de bombardementen van 1940. Als gevolg van deze verwoestingen kon men op het terrein van het hospitaal onder de funderingen graven. In 1949 groeven enkele geïnteresseerden naar een onderaardse gang. Men trof er naast middeleeuwse scherven ook Romeinse scherven aan. Dit was de aanleiding om in 1950 een systematisch onderzoek uit te voeren op het terrein van het Sint-Janshospitaal en de aanpalende Steenakker. Men vond er resten van de antieke *vicus*.⁹ In de sleuven werd een Romeinse bewoningslaag aangetroffen met talrijke afvalkuilen en paalgaten. In twee sleuven werden resten van een Romeinse weg aangesneden. In een andere sleuf werd een pottenbakkersoven aangetroffen. Deze kon gedateerd worden in het midden van de 1ste eeuw n. Chr. Tijdens de heropbouw van het Sint-Janshospitaal in 1951 werd een Romeinse waterput aangetroffen, opgetrokken uit Doornikse kalksteen en een houten constructie.¹⁰

In het jaar 2009 werd een grootschalige opgraving uitgevoerd aan de noordwestelijke zijde van de Romeinse *vicus*, op minder dan 1km van het stadscentrum (De Pionier CAI Locatie 151455). Er werden o.a. twee Romeinse wegen aangesneden. Een vroeg-Romeinse gracht kon als onderdeel van een oefenkamp gediend hebben. Als laatste kunnen enkele Romeinse grachten en verschillende brandrestengraven vernoemd worden.¹¹

In het centrum van de stad werd verspreid over de jaren (van 2011 tot 2013) verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. De aanleiding was de heraanleg van de centrumstraten (CAI Locatie 208120, 208121 & 208122). Het archeologische onderzoek leverde paalkuilen op de plaats waar het centrum van de *vicus* zich moet bevonden hebben. Verder werden ook twee waterputten aangetroffen op de plaats waar vermoedelijk de achtererven van de woonblokken zich situeerden. Aan

⁷ TERMOTE J., & DEBONNE S., 1991, p. 97.

⁸ DEBONNE S, TERMOTE J. & WOUTERS K., 1990, pp. 91-94.

⁹ GOEMINNE H., 1970, p. 9.

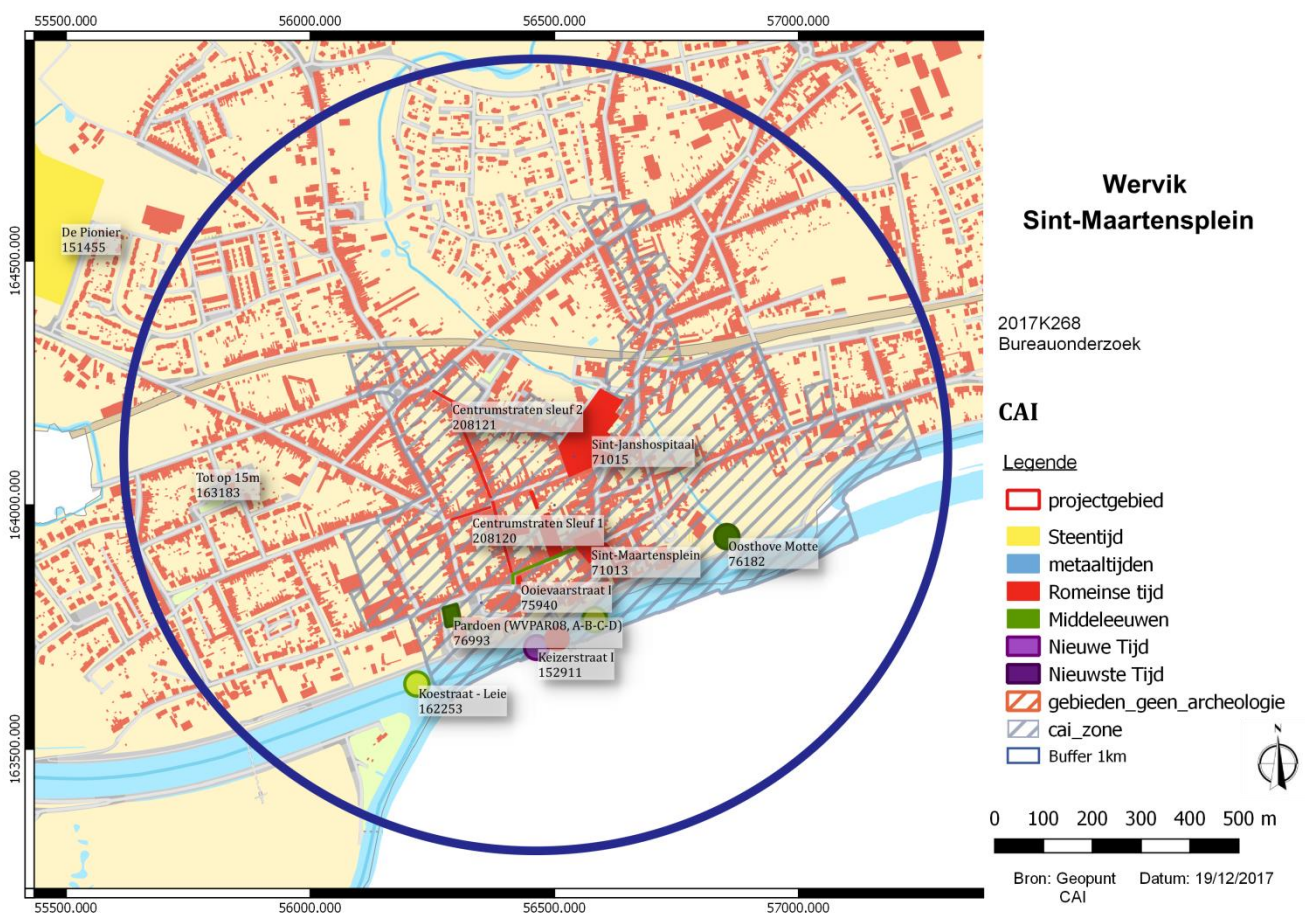
¹⁰ GOEMINNE H., 13-14.

¹¹ VERBRUGGHE A., 2009, pp. 47-124.

de rand van de *vicus* waren structuren aangetroffen die in verband met artisanale activiteiten kunnen gebracht worden. Een straatniveau die de indeling van de oorspronkelijke *vicus* wijzigde werd opgemerkt, evenals het feit dat bepaalde zones genivelleerd werden. Vermoedelijk werden de straten in de (laat)Romeinse periode aangelegd en in de middeleeuwen verder gebruikt.¹²

Een andere opgraving vond plaats ter hoogte van het rusthuis 'Pardoen' (CAI Locatie 76993). Op deze plaats werden verschillende klokkenovens aangetroffen uit de late middeleeuwen.¹³

Een laatste opgraving die vermeld kan worden vond plaats in 2016-2017 ter hoogte van de Duivenstraat aan de noordoostelijke zijde van de Romeinse *vicus*. Aanleiding voor het onderzoek betrof de bouw van nieuwbouw appartementen. Tijdens de opgraving werden o.a. 4 Romeinse pottenbakkersovens, Romeinse (afval)kuilen en middeleeuwse bewoningssporen aangetroffen.¹⁴

Figuur 35 Kaart CAI met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).

¹² BONCQUET T. & DE GRYSSE J., 2014, pp. 133-134.

¹³ BRADT T., BOT B. & ACKE B., 2008.

¹⁴ BOT B., 2017.

Figuur 36 Romeinse pottenbakkersoven aangetroffen tijdens een opgraving te Wervik Duivenstraat (bron: Erkend archeoloog).

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Het projectgebied bevindt zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Wervik. Binnen het plangebied werd het gebouw ter hoogte van het Sint-Maartensplein 11 vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Het betreft een imposant breedhuis van drie bouwlagen onder een schilddak uit de 19de eeuw.¹⁵

1.4 Onderzoeksvragen

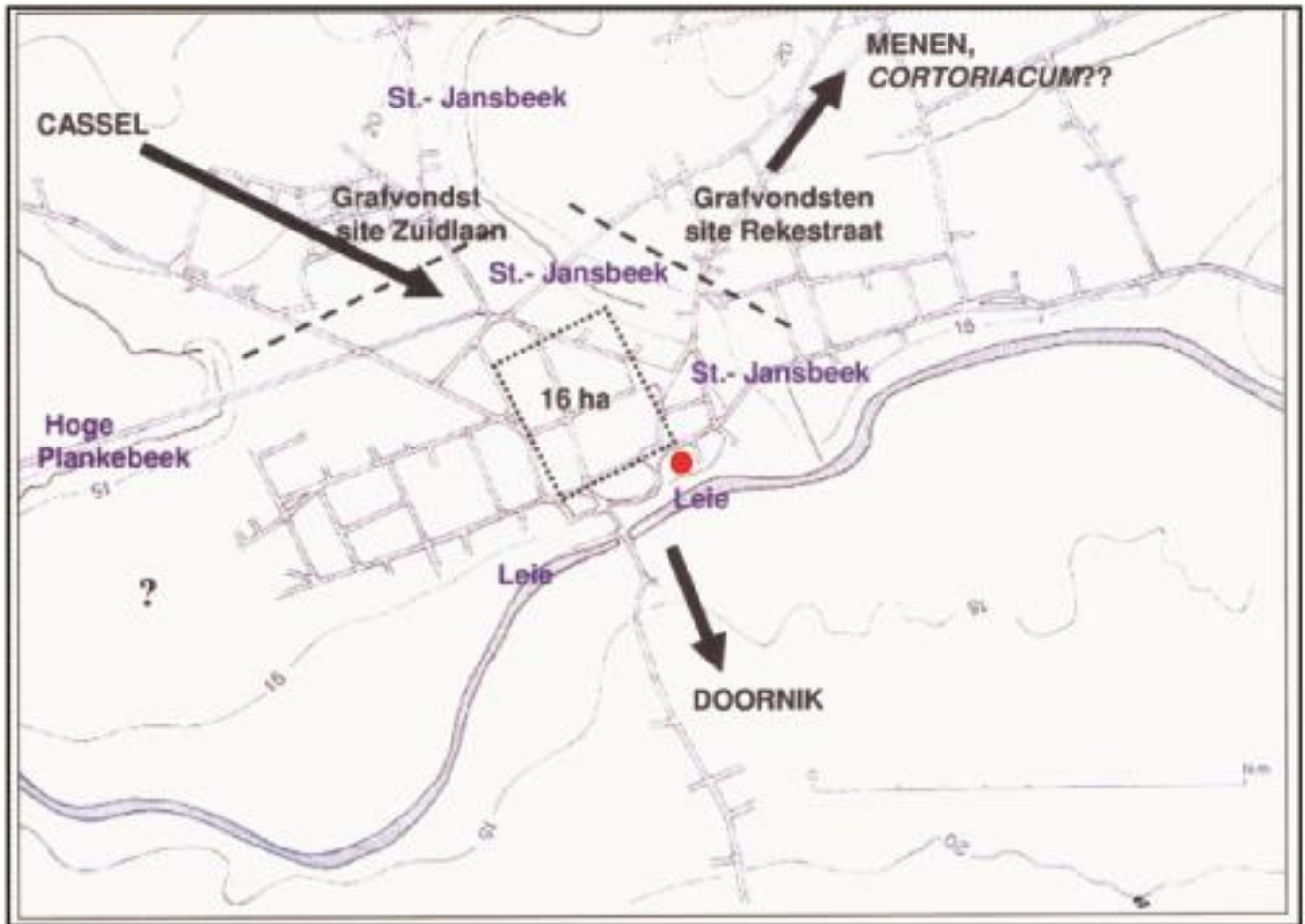
Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?

- Het onderzoeksgebied ligt aan de zuidoostelijke zijde van de Romeinse *vicus*, op 70m van de Leie en 200m van de St-Jansbeek. Sporen van Romeinse activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten edm.) kunnen verwacht worden. Oudere sporen kunnen zich eveneens manifesteren binnen het plangebied (steentijd en metaaltijden).

- Het plangebied is bebouwd in de 16de eeuw. Resten van deze bebouwing en andere sporen van menselijke aanwezigheid behoren tot het verwachtingspatroon. De resten kunnen dateren van de middeleeuwen tot de nieuwste tijden.

- In het verleden werden al enkele opgravingen uitgevoerd in Wervik. Deze opgravingen bevestigden keer op keer het enorme archeologische potentieel van deze stad.

¹⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/32909>

Figuur 37 Begrenzing *vicus* met aanduiding van de ligging van het projectgebied (rode bol) (VERBRUGGE A., 2004, p. 26).

Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?

Binnen het plangebied zijn er geen indicaties voor de aanwezigheid of afwezigheid van een archeologische site. Alleen archeologisch onderzoek kan daar uitsluitsel over brengen.

Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?

Niet van toepassing

Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?

Niet van toepassing

Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?

Binnen het plangebied is ter hoogte van het Sint-Maartensplein een imposant 19de eeuwse gebouw aanwezig. Dit gebouw is ten dele onderkelderd aan de zijde van het plein (105m²). Ter hoogte van de Keizerstraat staat een garage. Binnen het plangebied loopt een tuinpad naar een tuinhuisje in de zuidwestelijke hoek van het plangebied.

Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

De geplande kelder heeft een oppervlakte van 626m². De ruimte zal worden uitgegraven tot op een diepte van -3m onder het huidige maaiveld. De bouwvolumes zullen gefundeerd worden door ofwel een algemene funderingsplaat of door middel van putten. In beide gevallen zullen deze werken gepaard gaan met diepgaande uitgravingen (minimum 1m t.o.v. het maaiveld). Ter hoogte van het groen wordt minimum een afgraving van de teelaarde verwacht (-50cm ten opzichte van het maaiveld).

Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

Archeologisch onderzoek zou informatie kunnen geven over de vroegste ontwikkeling van Wervik, de ontwikkeling van de Romeinse *vicus* en van middeleeuws Wervik.

1.5 Synthese

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van appartementen en een commerciële ruimte ter hoogte van het Sint-Maartensplein te Wervik (prov. West-Vlaanderen). Het projectgebied wordt in deze studie Sint-Maartensplein 11 Wervik genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het onderzoeksterrein situeert zich op het gewestplan integraal binnen een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen in een vastgestelde archeologische zone (historische stadskern van Wervik) en situeert zich noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 1065 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

De werken starten met de sloop van de huidige bebouwing aanwezig op het terrein. Vervolgens zullen binnen het plangebied bovengronds twee bouwvolumes verrijzen, één bouwvolume aan het Sint-Maartensplein en één bouwvolume aan de Keizerstraat. Bouwvolume A, ter hoogte van het Sint-Maartensplein heeft een oppervlakte van circa 200m² en zal een gelijkvloers en drie verdiepingen tellen. In dit bouwvolume wordt een commerciële ruimte voorzien en 6 woonentiteiten. Bouwvolume B bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat en zal een oppervlakte van circa 160m² hebben. Het bouwvolume zal een gelijkvloers en twee verdiepingen tellen. In dit bouwvolume worden 5 woonentiteiten voorzien. Ter hoogte van bouwvolume B en ten westen ervan wordt het gebied onderkelderd. De ingang/inrit van deze kelder bevindt zich ter hoogte van de Keizerstraat. In totaal wordt circa 626m² onderkelderd ten behoeve van (fiets)bergingen en garages. Bovengronds wordt het projectgebied tussen de twee bouwvolumes afgewerkt als groenzone met een pad en bomen. Ten zuiden van bouwvolume A wordt een fietsenstalling en extra toegang tot de kelder voorzien.

Het onderzoeksgebied ligt aan de zuidoostelijke zijde van de Romeinse *vicus*, op 70m van de Leie en 200m van de St-Jansbeek. Sporen van Romeinse activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten ed.m.) kunnen verwacht worden. Oudere sporen kunnen zich eveneens manifesteren binnen het plangebied (steentijd en metaaltijden). Het plangebied is bebouwd in de 16de eeuw. Resten van deze bebouwing en andere sporen van menselijke aanwezigheid behoren tot het verwachtingspatroon. De resten kunnen dateren van de middeleeuwen tot de nieuwste tijden. In het verleden werden al enkele opgravingen uitgevoerd in Wervik. Deze opgravingen bevestigden keer op keer het enorme archeologische potentieel van deze stad.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

- BONCQUET T. & DE GRUYSE J., 2014, *Opgraving Wervik Centrumstraten*, Sijsele.
- DEBONNE S., TERMOTE J. & WOUTERS K., 1990, Een Romeinse balans uit Wervik, *Westvlaamse Archaeologica* 6, 3, pp. 91-94, Kortrijk.
- BRADT T., BOT B. & ACKE B., 2008. *Archeologisch onderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen)*. Basisrapport - November 2008.
- BOT B., 2017, *Evaluatierapport opgraving Wervik Duivenstraat*, Monument Vandekerckhove nv.
- DESPRIET PH, 1974, Wervik: gepolijst bijltje, *Archeologie* 2, p. 68-69.
- GOEMINNE H., 1970, Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, *Archaeologia Belgica* 117, Brussel.
- NOUWEN R., 2006, *De Romeinen in België*, (31 v.C. - 476 n.C.), Leuven.
- TERMOTE J. & DEBONNE S., 1991, Wervik (W. VI.): onderzoek op het Sint-Maartensplein, *Archaeologia Mediaevalis* 14, p. 97, Jette.
- TERMOTE J., 1991, Het stadsarcheologisch onderzoek in Wervik in 1991, *Jaarboek Stedelijke Oudheidkundige Commissie Wervik*, 1991, pp.155-167.
- TERMOTE J., 1992, Wervik, Oosthove. Onderzoek van het terrein van de motte van Oosthove, *Westvlaamse Archaeologica* 8, 3, p. 80, Kortrijk.
- VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent
- VERBRUGGE, A. 2004: *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .

Deel 3: Bijlagen

Figuur 1 GRB-kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).....	4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).....	4
Figuur 3 Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).....	5
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 5 Zicht op de woning nr. 11 gelegen aan het Sint-Maartensplein (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 6 Zicht op de tuin en een deel van de achterbouw van woning nr. 11 aan het Sint-Maartensplein (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 7 Zicht vanaf de verharding binnen het plangebied op de garage ter hoogte van de Keizerstraat (bron: initiatiefnemer).....	10
Figuur 8 Zicht op de zuidwestelijke hoek van het plangebied (bron: initiatiefnemer).....	10
Figuur 9 Nieuwbouwplan met aanduiding van de bouwvolumes (bron: initiatiefnemer).....	12
Figuur 10 Plan van de kelder (bron: initiatiefnemer).....	13
Figuur 11 Vereenvoudigde weergave van de impact van de werken op het plangebied (bron: geopunt).....	14
Figuur 12 Doorsnede van de werken ter hoogte van bouwvolume A (bron: initiatiefnemer).....	15
Figuur 13 Doorsnede van de werken ter hoogte van bouwvolume B en de kelder (bron: initiatiefnemer).....	15
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....	19
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	22
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 20: Projectgebied en profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHVM (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 21: Profiellijn hoogteverloop (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 23 Detail van de Peutinger-kaart met aanduiding van Wervik (bron: www.euratlas.net).....	29
Figuur 24 Begrenzing <i>vicus</i> . (VERBRUGGE A., 2004, p. 26).....	29
Figuur 25 kaart van Sanderus (1641-1644) 1. Sint-Maartenskerk, 2. Burcht van heerlijkheid Wervik, 3. Burcht Oosthove (http://www.nieuwsbronnen.com/tenbunderen/wervik.htm).....	30
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Bibliotheca Nacional de España).....	31
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).....	32
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 30 Het projectgebied aangeduid op de kaart Vandermaelen (1846-1854) (bron: geopunt).....	33
Figuur 31 Het projectgebied aangeduid op de Popp-kaart (1842-1879) (bron: geopunt).....	34
Figuur 32 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto uit 1971 (bron: geopunt).....	34
Figuur 33 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto van 1990 (bron: geopunt).....	35
Figuur 34 Het projectgebied aangeduid op de orthofoto van 2017 (bron: geopunt).....	35
Figuur 35 Kaart CAI met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).....	37
Figuur 36 Romeinse pottenbakkersoven aangetroffen tijdens een opgraving te Wervik Duivenstraat (bron: Erkend archeoloog).....	38
Figuur 37 Begrenzing <i>vicus</i> met aanduiding van de ligging van het projectgebied (rode bol) (VERBRUGGE A., 2004, p. 26).....	39